

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

Disputatio II. De stricta & propria Dei erga homines, seu rationales
creaturas iustitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

quit; sed mediate solum, vt summum, in voluntate libera, quæ supponitur ad huiusmodi voluntatem, & exercitium necessarium: verbi gratia in præintentione aliquid faciendi, in voluntate aliquid loquendi, & reuelandi, atque in re præfenti, in promittendi voluntate.

DISPUTATIO II.

De stricta & propria Dei erga homines, seu rationales creaturas iustitia.

EM ingredimur inter Vasquianos præfatum & Soaritas Theologos valde controuersam, & ad fastidium penè agitatam, multisque æquiuocationibus obnoxiam, & fortassis plenam. Eas verò vt vitemus, iustitiæ acceptiones laxiores præmittenda sunt, propriæque, & strictæ natura explicanda, atque in suas species, & partes proprias (nec solum potestatiuas, quas vocant, & aliquantulum similitudinarias) diuidenda. Ex quibus demum præfatis dispensationis punctum, scopus, ac difficultas ita proponatur dilucidè, vt nullus æquiuocis responsionibus, argumentis, ac subterfugijs pateat locus.

QVÆSTIO I.

De Variis Iustitiæ acceptionibus, atque strictæ essentia, & speciebus.

IN qualibet Iustitiæ acceptione subicienda, & explicanda (etsi non strictæ, de qua præcipue disputatio hæc instituitur) qua ratione, atque in quibus Deo conueniat examinare, & statuere, tametsi obiter, oportebit.

CERTAMEN I.

Amplissima Iustitiæ, quam legalem vocant acceptio.

1. **C**VM Iustitiæ nomen ipsum æqualitatem cum aliquo importet, sit, vt omnis æqualitas affectus seu operationis nostre cum lege, aut rationis dictamine recto iustitia dicatur: qua acceptione idem prorsus, quod virtus sit, atque virtutes omnes permeet, & complectatur. Eam Iustitiæ acceptionem docuit Arist. 5. Ethicor. cap. 1. sub init. ita ample iustitiam acceptam definiens: Videmus omnes talem habitum dicere iustitiam, quo homines apti sunt ad res iustas agendas, & quo iusta agunt, & volunt iusta. Cuius definitionis bonitatem sic confirmat: videtur iniustus esse, & qui à legibus exhorbitur, & qui plus capis, atque iniquus: quare patet, & iustum esse eum, qui legitime facit, & eum qui æquus est, iustum ergo est quod sit legitimum, & quod sit æquum. Subinferturculè colligit inde. Omnia legitima esse quodammodo iusta: ea namque, quæ à facultate ferendarum legum sunt definita, legitima sunt: & horum unum quod iustum dicimus esse: ipse autem leges de omnibus dictant: quod in singu-

lis virtutibus illicò ostendit: consonat Augustinus 19. de ciuit. cap. 21. & 27. post medium scribens, in ratione que iustitia est, vt obedienti Deus homini, animus corpori, ratio autem virtuti etiam repugnantibus imperet, vel fugiendo, vel resistendo. Iern. 59. de temp. post med. Iustitia non aliud est, quam non peccare: non peccare autem legis præcepta seruare. Anselm. Dialog. de veritate cap. 13. post med. Iustitia est restituendo voluntatis prout se seruata: & sine confirmat, quia iusti aliquando restituntur recti corde, id est, recti voluntate: aliquando recti sine adiectione cordis, quoniam nullus alius instigatur rectus, nisi, qui rectam habet voluntatem: vt est illud gloriamenti omnes recti corde: & illud: videbunt recti, & latrabuntur. Consonat S. Thom. 2. 2. quæstion. 8. 5. art. 1. & 6. corpor. fine. Explicans ad iustitiam virtutes omnes pertinere, quatenus homines, vt Reipublicæ partes, ad bonum commune earum actus, quemadmodum, & leges, referunt: vt dicitur 1. Iustitia ff. de iustitia, & iure. Atque eo sane respectu, vt sic distinguitur ab Austeritate proximè sub capitis finem: quia, qua virtus bonum solum operantis respicit, sicuti, & obedientia, que legem etiam attendit, quatenus talem honestatis propriæ regule sunt. Vnde 3. Politic. cap. 3. obseruat non esse eandem boni ciuis, ac boni viri virtutem. Hinc Aristot. 2. 2. cap. 1. approbat vulgare illud, Iustitia in se ipsa virtutes continet omnes: & concludit. Hæc igitur iustitia non pars virtutis, sed tota virtus est. & Ambros. 1. de Abrah. cap. 10. sub init. Iustitia sola est, qua virtutes omnes complectitur, & commendat omnes.

2. Duo ex dictis sunt prona. Primum: Iustitiam in late acceptam, in eam, quæ propriæ conscientie, & rationis dictamini, quatenus bonum Reipublicæ concernit, conformatur, & in eam quæ legibus idem commune bonum attendentibus se se adaptat, diuidi posse: & postrema quidem hæc proprietate, & rigore sermonis iustitia legalis est, secus prima, quæ tametsi bonum etiam commune, quod iuuat leges, attendat, at non attente leges ipsas, & quantum attentione, & respectu formaliter legalis est, & sermonis proprietate cõpellatur: quare & qui legibus, nec subit nec possit subiacere, dummodo in virtutum exercitio commune Reipublicæ bonum attendat potest primo modo explicata iustitia conuenire, licet secundo modo nequeat, id quod obseruandum, vt docetur de iustitiæ acceptione hac ampla Deo concedenda, vel neganda, aduersus sententiam conciliantur. Secundum autem: hæc eadem ampla acceptione virtutes omnes, tam distributiue: quare & vnanquamque earum locum, quam collectiue, siue coniunctim sumptas, & simul polle iustitiam appellari. Primo modo virtutes omnes distributiue, & singillatim iustitia dicuntur sepe in scriptura, quoties plurali numero dicuntur, siquidem omnium virtutum coniunctum non patitur pluralitatem, sic Psalm. 118. iustitia Domini recta lætificantes corda. Deuter. 4. Scia quod docuerim vos præcepta atque iustitias, sicut mandata mihi Dominus cap. 27. facies mandata atque iustitias quas ego præcipio tibi, quibus similia habentur cap. 33. vult. 21. Paralip. 7. Psalm. 7. 49. 88. & aliis, & illis Martia. sine modo sic decet nos implere omnem iustitiam: vt omnem distributiue sumi contextus suadet: iustitiæ vero pro omnium virtutum coniunctum, ac simul sumptarum collectione acceptio est etiam frequens proprior, & frequentior apud Aristotelem, & reuerentis Patres, nam vt eorum verba perpendentibus constabit. Eaque acceptio frequentissima scripturæ est Ezech. 18. & sepe iustus is solum dicitur, qui omnia legis singularium enumerata seruat: atque ex generali illa Iacobi regula cap. 2. quicumque autem totam legem seruauerit, & custodierit in vno, factus est omnium reus, quatenus, si quis quominus reus, & iniquus, seu iniustus absolute non sit reliquorum obseruatio non obest. Et quidem, qui generaliter in aliquo tantum delinquit, iniustus absolute est apud omnes. Neque enim cum, qui occidit, non autem furatur, aut mechatur, iustum absolute, vulgo, aut Theologicè habemus, aut dicimus, sed absolute iniustum, & iniquum immò verò, si, vt iustus est absolute esset, legis, aut præcepti vnius obseruatio latiforet: contra vero omnium omnino transgressio, & iniustus esset, absolute requireretur, vix iniustus abso-

lur aliquis foret, atque ij quos iniquissimos reputamus, absolute iusti omnes forent: cum vix, & ne vix quidem de eis quis fuerit, qui ita omnes leges, & virtutes proterat, ut nullam proflus omnino obferret. Ratio autem est: quia equalitas, cuiusvis generis sit, cum parte solum extenit alterius facis non est, ut ipsi aequalit aliquid absolute sitae dicatur; alioqui palmas vnae absolute equalis foret ac diceretur. Aequalitas autem cum lege, aut rationis dictamine in materia alicuius legis, & virtutis tantum in ordine ad bonum commune, solum est cum parte earum: quare nec est absolute equalitas, & iustitia cum illisquam rationem asserit sui profunde subdit Iacobus immediate numero 11. *qui enim dixit, non machaberis, dixit & non occides. Quod si non machaberis, occides autem, falsus es transgressor legis.*

3. His practictis explicationibus, & diuisionibus iustitiae, ita vniuersum acceptae, dubitatur à Theologis primo: an legalis iustitia explicata proprie Deo conueniat: in quo de nomine solum (ut bene Ruiz d. 57. sect. 2. n. 1.) Catholicis Doctoribus esse controuersia potest. Asserunt Scotus in 4. d. 46. q. 1. §. de primo dicendum. Sotus de iustitia & iure lib. 3. q. 5. art. 4. ad primum sub finem: Rebell. lib. 1. q. 4. sect. 4. Lorca 1.2. d. 44. de gra. §. *Hac ergo ratione*. Nauarrete 1. p. q. 21. art. 1. controuers. 28. §. 6. quam sententiam variis eiusdem conclusionibus, ac precipue eius propositione citato num. 1. attentis, ut probabiliores, propriiorique modi loquendi sedatur palus Ruiz noster. Negant verò Argentina in 4. d. 46. q. vult. artic. 1. sub init. ubi etiam Bassolis, Sotus, opuscul. de iustitia Dei sect. 4. numero 8. Petanus 1. p. question. 21. art. 1. d. vnic. coucl. 2. P. Ioann. Arpold. ad eundem articulum dub. 3. qui tamen (sicut & reliquis negatiue Patroni) de iustitia legali, ut speciem virtutem dicit fundatam in iure totius Reipublice praevalente contra priuatorum iura, & commoda, qui sunt partes illius loquuntur: quo pacto in his qui partes reipublicae non sunt, nec communiibus eius commodis, uti, fruique possunt, nequit legalis iustitia reperiri: quare, & neque in Deo, qui nec pars vniuersi proprie est, nec contra quem in vniuerso ius proprium potest excogitari: & sane ita accepta iustitia non amplius stricte iustitia speciet, quae speciale genus iuris proprii in altero essentia sua supponat: quare eius est accepta non est praesentis quaestiones examen, sed disputationis sequentis. Solum ergo de iustitia legali, quantum commune bonum Reipublicae, seu vniuersi, & quaeque omnes illud concernentes attendit (sive illud attendens pars vniuersi proprie sit, sive non; sive respectu ipsius, & contra ipsum ius aliquid proprium vniuersum hoc habeat, sive non habeat) potest nunc de legali iustitia Dei disputari. Neque dubitandum est, quin ea virtus, quatenus commune Reipublicae bonum, quod & leges etiam attendunt specialis sit virtus, & reliquis diuersa, neque eas formaliter claudens, adhuc tanquam species, est virtualiter, & imperatiue omnes complectatur: quatenus ex eo fine, & intentione possunt reliquarum virtutum actus eligi, imperari, atque procedere: quare neque ampla illa iustitiae acceptio, quae vel omnes distributivae virtutes permeat tanquam species, vel omnes coniunctivae tanquam partes, quicquid iustitia absolute talis consistat, eam specialem virtutem, quae vniuersi bonum attendat continetur; sed pars potius iustitiae, si accepta est, sicut speciales aliae virtutes, quibus omnibus totalis iustitia in nullo deficiens constat, ut autem de legali Dei iustitia specialis, quatenus vniuersi bonum in suis actibus, & operibus Deus, attendit, distinctus, liberiusque, & operibus Deus, attendit illa acceptio, statuamus de iustitia Dei in nullo deficiens significatur, statuendum in primis erit: ut conset specialis virtutis, legalis decisionem, nullatenus ab scriptura, aut Patribus fuisse attractam: quare in eius examine, ac decisionis maiore à nostro Ruiz ad scripturam, & Patres provocari.

4. Dico ergo primo iustitia, prout omnem virtutem, tam distributivae, quam collectivae in nullo deficientem significat, & conuenit in Deo est: conclusio dogmatica in scriptura Patribusque expressa est, & à nullo subinde Doctore Catholico negata, nec, & ita fidei nostrae iustitiam, ab vilo neganda est, siquidem idem ipsum

dogma impeccabilitatis Dei, atque in praesentis conclusionis terminis expressum illis Psalm. 10. *Iustus Dominus, & iustitias dilexit.* Psalm. 50. *ut iustitias in sermonibus tuis; & vincas cum iudicaris.* Psalm. 144. *Iustus Dominus in omnibus viis suis: & sanctus in omnibus operibus suis.* Secundo: ex aliis locis, quibus iustitia Dei adeo reliquis creatis praecellens asseritur, ut illius comparatione haec omnes iniustitiae, atque in multis à iustitia, & rectitudine deficiant. Psalm. 142. *Non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens, ut ibi exponunt Hilarius Arnob. Euthym. Gregor. Magn. Hieronym. qui etiam epistol. ad Celsiphontem, & expositores reliqui atque Bernard. sem. 61. in cant. med. sem. 5. de verb. illai. 64. Omnes iustitias nostras quasi pannus menstruat. ad qua etiam Patres, & interpretes & Ild. 1. sent. c. 27. §. 3. ubi hyperbolice iustitiam creatam, quamvis comparatione Dei dicitur peccatum: eo, nimirum sensu, quo loquitur lux solis comparatione tenebre, & disparat iuxta Gregor. proximo loco citandum ad verba haec Iob. 4. *Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur? & c. 9. Non iustificabitur homo comparatione Dei.* c. 25. *Nunquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus nativus de muliere.* Ad qua loca interpretes videndi praesertim Mag. Greg. 5. Moral. c. 26. lib. 9. c. 1. 9. 11. 26. & 28. & lib. vlt. c. 1. Aug. lib. ad Orosium contra Priscillianistas c. 10. Hier. epistol. ad Damasc. ver. fin. Dialog. 1. aduersus Pelag. versus med. idcirco Anselm. dialog. de veritate c. 10. post definitionem iustitiae ea amplitudine acceptae, cuiusque probationem inferit. *Si vero rectitudinem illam dicimus propter se feruari, da nulla alia rectitudine (quam divina) tam convenienter dici posse videtur: sicut enim non aliud illam, sed ipsa se feruat, nec per aliud, sed per se: & ita non propter aliud, sed propter se.* &c.*

5. Dico secundo: specialis virtus iustitiae legalis proprie Deo non competit (adhuc modo explicato, quo sub hanc praesentem potest quaestione venire, abstrahendo ab eo, quod solum, ei qui proprie vniuersi pars, & contra quem proinde ius vniuersi praeualeat possit conuenire) competit autem quatenus dicit virtutis exercitium ob vniuersi commoda legibus intentat. Probatur prima conclusionis pars: quia, ut supra dicebamus legalis iustitia propria dicitur, quae cum attentione, & respectu ad leges exerceatur: ergo cui repugnat ex lege, & ob legem operari, repugnat operari ex iustitia legali. Atqui repugnat Deo ex lege, sive ob legem operari: ergo repugnat Deo operari ex iustitia legali: subsumptum probo, quia respectu Dei repugnat dari proprie legem, quae essentialiter dicat superioritatem illam ferentis respectu eius, pro quo lex feritur: & quae respectu Dei esse prorsus in aliquo nequit. Probatur postremum hoc: quia Deus sui ipsius nequit esse superior: reliquis autem (quae creata necessitate esse debent) essentialis Deo subiectio est, & superiori-rati repugnans. Hanc rationem attingere etiam doctores negatiue: cum autem ab aliis rationibus, quae in legali propria iustitia interueniunt, & ob quas etiam illam Deo deuegant, praesentiar, illos omnes haec nostrae conclusionis pars prima Patronos habet exploratos: quod autem à Patribus, & Theologis sibi ipsi lex dicatur Deus; improprie accepta lege dicitur: ut significetur, ab aeterno recte rationis suae dictamine (quod naturalis rationalibus creaturis aeterna lex est, & creaturarum rectorum legum origo, & archetypus) nullatenus posse defletere: quod quia firmiter sancti, atque ad rationis dictamen in suis operibus sequendum habitualiter obfirmati imitantur: iustis non esse posita lex dicitur: tanquam absolute physice, ac metaphysice possint ab illo, ac subinde à recto, & bono defletere. Citius ergo Deo, qui nullatenus à recto suo dictamine deficere potest, lex propria posita negabitur. Item sicut Princeps legislator, quoad vim directivam suis dicitur legibus teneri: tamen proprie, & absolute legibus suis subiacere nullatenus dicitur: quia sibi superior non est, nec amplius, quam dictamini recto, ex quo leges condidit, sequi tenetur. ex lege tamen alia naturalis ipsi ac potestati suae superiori, quae prorsus respectu Dei, esse nequit: quare ex solo recte suae rationis dictamine, & decencia sibi ipsi, non autem legi vili debita, recte necessario operatur: quin possit, quocumque operetur, à recto, & bono defletere.

6. Secunda conclusionis pars est nostri Ruiz, & Doctorum omnium pro sententia affirmante reatorum numero 3, neque ab illo negativa sententia Patrono negata, à fanone Theologo neganda. Probatur: quia vellem Deum agere, aliquid bonum commune Reipublicæ (quod leges intendunt) atque etiam universi, honestissimum est: ac proinde Deo decentissimum huicque desicere, abque alia prestantiore ratione (et si ius in Re-pública, & universio proprium contra Deum non addit, inhonustum, ac turpe, v. de se patet: ergo in Deo est specialis illa virtus, quæ bonum Reipublicæ quod leges, & universi habitualiter attendat: eique cum Dei indebita desicere non patiatur. Probatur secundò, quia: v. conclus. 1. probatum est, iustitia, provt omnes virtutes, & distributivæ, & collectivæ acceptas significat, & cohercet atque omnem ab eis, vel earum aliqua deficietiam sed defecitatem excludit, in Deo continetur (id quod intelligendum est de virtutibus omnibus, quæ essentia sua imperfectionem, aut indebitam in eam habent nec arguant, nec deolvant) Atque vellem, agere Deum ob bonum commune Reipublicæ, ac universi nullam imperfectionem aut indebitam arguit, aut deolvat in ita volente, aut agente: ergo & in Deo est, & ita vt omnem ab eis deficietiam vel defecitatem ab eo excludat. Probatur tertio ex iis, quæ conclus. 3, statim dicemus. Cum autem in hoc respectu & attentione ad bonum commune Reipublicæ virtus hæc specialis Dei cum legibus omnibus Reipublicæ, & communitatis, quæ commune bonum illarum præcipue, & directè intendunt, conveniat; dubium non est, quin aliquatenus siue ex parte obiecti formalis, & directè legum legalis virtus dici merito debeat. Contra autem secundam conclusionis affirmatiivam partem argumenta absolute negantium Deo legalem iustitiam non militant, immò neque eorum mens discordat, vt diximus, atque argumenta eorum memorata demonstrant.

7. Dubitant secundò. An legalis iustitia in Dei providentia, & gubernatione rerum secundum fei promptitudinem naturali, ac supernaturali exerceatur? & de propria negandum est ob rationes supra tactas, & de impropria verò, quam addimus, concedendum: etenim, quod ad creaturam agentium, & dispositionum naturalium exigentiam, vniuersi bonum, commoda, & splendorem ad Deum primum inditam in naturali providentiâ, & gubernatione vniuersi, Deum illam, vt plurimum, attendere, & expectantia demonstrat, & Philosophi Sapientiores, & Patres obseruauit: vt Athenagoras libro de resurrectione post medium, Dionysius Areopagita c.8. de diuinis nominibus à med. & vers. fin. Tertull. 2. contra Marcionem cap. 11. fine & 12. lub init. August. lib. de quant. animæ c.33. Ambros. in Psalm. 1. id Haia c.40. Ecce gentes, & stirps stultæ, & fœt meminum stator reputatur. Qui in eo iustum Dominum, & iustitiam, nostro hoc sensu, exercere aiunt: vt & Epiphanius hæresi 66. post epist. Marcell. pag. 3. ubi etiam creati arbitrii libertatem con-
fistunt, feruarique iuxta eam exigentiam, non bonitati Dei solum, sed & iustitiæ tribuit: sicut & plures alij Patres à nobis recitati tom. 1. de Deo vno controuers. 1. d. qu. 1. & 2. & in retributione bene, vel malefactorum ex temporalibus bonis, si iniusti, & non sancti bene operantes sunt; ex spiritualibus, si iusti eadem gubernatrix Dei iustitia legalis explicata (vt abstraham modo an stricta sit?) intercedit, elucet in præmio infidelis Regis Babylonis Ezechiel. 29. & Ægyptiarum obstrictim malefactorum fœtus Hebræos occultantem exod. 1. vt Magn. Gregor. interpretes est 8. Moral. cap. 2. post medium: in Romano imperio obseruauit Augustinus 5. de ciuitate cap. 12. & 13. & generaliter qu. 24. ex lib. 83. questionum quibus consonat S. Thom. 1. 2. qu. 21. art. 3. & qu. 114. art. 10. De iustorum vero, & prauorum iusta à Deo in alia vtrius retributione Athenagoras citato lib. post med. ad finem pene. Multa, & præclara Chrys. in 2. ad Timothei. 1. homil. 3. & c. 1. homil. 8. sub moralis init. & 2. Corinth. 4. homil. 9. sub init. moral. ad Philip. 2. serm. 6. fine tom.2. homil.4. de Lazaro circa med. tom. 3. orat. 4. de providentia, scđ f. 4. & lib. 1. de Providentia versus finem. Nazianz. carmine Iambico 1. quod est de ipso audentius inuidos vers. fin. Cyrill. Hierosolym. Cath. 18. col. 1. inde resurrectionem

probas, Aug. 1. de libero arbitrio, et in Palam. 7. et id labor est, ante me donec intrem in sanctuariis Dei
intelligam in nostris eorum. Clem. Romanus 3.
cognit circa med. Basil. Homil. 12. in pascuis. Pro
cicilia med. Tertull. 1. contra Marcionem c. 1. in
Alex. 1. Pædag. c. 8. longe à tem. contra negares De
Proidentiam, Ancel. cap. 1. Profol. Damasc. 2. de
post med. recitari à Ruiz d. 7. f. 3. et alij, qui De
tem proidentiam ex infra operum retributione, vel
in presenti, vel in alia vita probant frequentissime: quod
argumentum continent illa loca Hier. 12. *inquit* d.
noine, si disputem tecum, verum tamen infra loquar alii.
quare via impiorum proidentem? &c. & Abacuc. 1. post
med. Respicere ad iniquitatem non poterit: quia respiciet
super iniqua agentes: & taces, delectante impio iustitia
sua: & quæ in domino subdit. c. 2.

CERTAMEN II.

*Propria, & stricta iustitia definitio,
explicatio, & in suas species
divisio.*

1. **V**igata apud omnes fœdæ, ac proprie iustitiae definitio, ex consensu Philosophorum, et hinc consensum sensu his tradit ad Vlpiano h. de iustitia et iure. *Iustitia est constans et perpetua voluntas ius suum unicuique tribuendi*: quae definitio ad verbum habet instituit. Codem titulo s. *iustitia*. Tradit etiam consensum ad Patribus Aug. de lib. arbit. c. 17. sub init. *quid dicam esse nisi virtutem, quae ius cuique tribuatur*. c. 19. dicit. *iustitia est virtus, quae ius cuique tribuit*. q. 31. ex lib. 83. questionibus huius iustitiam *iustitia est habitus animi communis virtutis consensum suam cuique tribuens dignitatem*, Nyssen art. Cane. cap. 2.6. sub init. *iusti est pro meritis contrahere iustitiam*: interior: *iustitia est proprium, emissionis illa virtutis, cuius principia et causas tria recitat*, Nazianzen. c. 10. iambico 1. pro. pot. initium: *iustitia est ius placitum requirere*. Iliodor. 2. Etymol. cap. 24. dicit med. Socrate definit. *quae recte iudicando ius cuique distribuit*. Eandem definitionem tradit Aristot. s. Ethic. cap. 4. subiunctis enim definitionis ex ipso citatis certum est. restrictioibus, in hanc de fœdæ proprie quatuor habentibus generalis illa sua recidit propria: quae praestant iustitiae propriae definitio, vir dogma à philosophis. Tribuitur, ac Theologis fixum, etiamque ad recte in questionibus disputationis huius decidendis, habenda est: est autem in iustitia animi propria, et essentialis effectum rerum, in quibus exercenda est, essentialis effectum habere, inde enim iustitia, siue aequalitas in prima nominatur.

[illegible]

contra debitorem huius debito stricto respondens, vt debitum summam ex iure suo, & stricta iustitia possit repetere, repetatque, si velit, cum tamen ad sui iuris vñum, & debiti repetitionem à debitore nullatenus ex iustitia compellatur: vt nō suo iure vtatur, ac repetat contra iustitiam delinquit: immo verò, vt ex amicitia, charitate, misericordia non petat, sed debitum porius totum condonet debitori suo stricto illo iure repetendi nullatenus prohibetur, vt patet id quod in hac disputatione præ oculis habendum, vt æquiuocatio, ex qua affirmantes, & negantes strictæ ac propriæ iustitiæ Dei erga creaturas exercitium sæpe decedant, facile deprehendatur.

3. Iam strictæ & propriæ iustitiæ species sunt iustitia commutativa, iustitia distributiva præmiorum iustitia punitiva, seu vindictiva: vt legalem specialem (de qua satis cert. 1.) nullam nunc faciam iustitia commutativa essentia sua respiciat æqualitatem dati, & accepti in iis, ad quæ ius aliquis habet atque alter ea ipsi reddendi proprium, ac strictum debitum. Eiusmodi æqualitatem dati, & accepti ita essentialiter à iustitia propria ac stricta commutativa respici, vt nisi in iis esse strictam iustitiam repugnet, docuit Arist. 1. Ethic. c. 2. S. Th. 2. 2. q. 61. art. 3. Ad hanc autem rationem dati & accepti propriam, idem Aristot. 1. Ethic. cap. 4. & 5. videtur requirere, vt dominium dati, ex iustitia nullatenus penes dantem absolute remaneat, totumque dati eius dominium transeat, sique penes illud ex iustitia, iureque stricto suo recipientem. Hoc tamen additum omnes fere iustitiam in Deo propriam specialem, & strictam afferentes, de speciali propria, & stricta iustitia esse negant; sed solum iustitiæ inter imperitos agentes ex iustitia, nempe rationales creaturas: quod ad apparentibus fundamentis ostendere conatus est nos. Passolus tom. 2. in 1. p. q. 27. art. 1. dub. 1. à num. p. 2. l. 1. 7. vt negantem non tunc etiam Ioannem Populium ad eundem articulum dub. 1. §. 2. à versu Ad 1. art. 1. *nonum alio modo* pene traxerit secum. Verum ego iis etiam omnibus fundamentis solita, debitaque, ac æquata mihi ingenuitate perpenis non acquiesco. Censco enim hoc quod citatis locis ex 1. Ethic. Arist. dixit, nihil prius præter explanationem materię essentialis, seu necessitatis iustitiæ ab ipso designatæ: 1. Ethic. c. 2. vocibus dati, & accepti addere. Neque enim datum, acceptumque absolute absque absolute talis domini rerum datione, & acceptione esse potest: absolute verò talis domini datio, & acceptio absque eius abdicatione ex parte dantis, & translatione in accipientem esse nequit: quare nihil his terminis additur, sed dati, & accepti absolute talium natura, & essentia explicatur. Aliud, quod Arist. 1. Ethic. cap. 1. vers. medium, & Philosophi addunt, pro materialiter materię, in qua versari iustitia debet (nempe, vt sit vñ recipienti) facilius posset ab vñiversalissima iustitiæ commutativæ ratione reici, atque asseri ad iustitiam commutativam inter rationales creaturas tantum exercendam pertinere. Sed de hoc ex infinito q. 2. cert. 2. num. 3. & 4.

4. Secunda species iustitiæ propriæ specialis, & strictæ, vt diximus iustitia distributiva est. Versaturque in bonis Republicæ, & communitatis, pro cuiusque meritis distribuendis; cum autem merita, non ex præcisa operum quantitate secundum se sumptorum attendantur semper, sed plerumque etiam personæ operantis dignitas ad eorum iustitiam æstimationem; dubitatur: an æqualitas inter meritum, & mercedem illius seruanda mathematica, seu Arithmetica, an geometrica, & proportionalitatis esse debeat? Siquidem, non quantum mathematicè opus sit, sed moralis, ac prudens solum personæ atque dignitatis eius quantitas, & magnitudo ad æquam commensurationem consideranda est, quæ mensuræ mathematicæ, non subiacet, sed solum prudenti æstimationi. Ego verò censco, si in præmium operum bona etiam publica distribuuntur (aliud quippe erit de eis, quæ ob solam dignitatem personarum quandoque distribuuntur, & quæ præsentis disputationis è re non sunt) Mathematicam, & Arithmeticam æqualitatem, valoris meriti operis cum præmio seruandam ex iustitia distributiva, atque dignitatem personæ ad præmij qualitatem solum esse pensandam: quia respectu minus dignæ personæ recte operantis apta præmij materia est quæ respectu dignioris esset inepta. Puta pecunia respectu Gregarij militis

Christoph. de Ortega de Deo Vno, Tomus II.

strenuè dimicantis apta præmij materia est; secus autem respectu viri Principis, seu Magnatis æquè strenuè in bello gerentis, quem honoris solum præmia decet. æquè tamen in hoc genere magnitudinis cum præmij pecuniæ Gregarij præstandi magnitudine, etsi quandoque præmij quantitas ad qualitatem, & qualitas ad quantitatem trahi ex operantis circumstantiis, & adiunctis possit: vt controuersi, de merito, cuiusque ad supernaturale præmium eleuatione fuscè docui, nec nimis curte controuersi de incarnatione, plures de satisfactione, & merito Christi arduas alias difficultates inde complanans. Quoniam verò præmiorum distribuendorum bona communita Republicæ sunt ex eius iure eam æqualitatem præmij in distributione seruare ex iustitia tenetur distribuens, & nature, & Republicæ lege, atque ex iure inde etiam orto personæ recte operanti præferreque. si præmij vñum sit competitorumque plures digniorem, si cuncti & cum plures ad concursum & certamen, siue literarum siue militarie quidæ simile pro præmio aliquo consequendo vocantur. Tunc enim digniori iure naturali indispensabili debetur: non autem minus digno, tamen digno; nisi concursus ad examen solius sufficientie sit, vt in præbendis, seu beneficiis patrimonialibus, quæ dicunt, sæpe contingit.

5. Tertia iustitiæ propriæ, & specialis species est vindictiva, seu punitiva iustitia quæ in supplicis iuxta fecerum magnitudinem infligendis, erga iniquos, & prauos exercetur à legitima iudicis potestate, in iudicibus creatis legitima potestas à Republica tandem prouenit, quæ vel per se immediatè, vel per Principem, in quem ipsa ius dicendi, atque gubernandi consultit potestatem, iudicem constituit, cuius constitutione, & acceptatione, manet Republicæ ex iustitia obligatus ad æquam vindictam de malefactoribus per penas iustas sumendam, atque item priuatis personis à delinquente læsis, quarumque proinde interfit vindicta, & satisfactio: quare sic constituto iudici liberum, integrumque non est penam debitam delinquenti non infligere; sed in penæ debite, siue ex parte, siue ex toto remissione in Republicam, & priuatam, si adit, personam delinquentis crimine læsam peccabit contra iustitiam quod ipsum de Republica, si sibi ius puniendi referuat, & de Principe, Regeque, cui etiam ea potestas à Republica facta est, dici prius debet. Ceterum Deo, cui natura sua ac prorsus à lege omni exemplo, nec ab alio, sed à se ipso omnium creatorum iudici, ac Domino, etsi, qua iudici formaliter, ius vindicte malefactorum proprium, & strictum competat, non autem puniendi obligatio, quæ ex iure, vel republica, vel priuata personæ læsæ contra ipsum orti solimmodo posset, quod quærit, paratque siue priuata personæ, siue creaturarum vniuersitati à delinquente læsis contra Deum nequit. Vnde fit, vt iudiciariæ huius potestatis diuinæ iurisque supremi vindicandi, atque puniendi delicta exercitium integrum, liberumque omnino natura sit; quin in penarum, siue ex parte sui siue ex toto, remissione delinquenti cuius facta, contra iustitiam, iulve aliquod delinquit; tamen iure suo proprio, & stricto vti contra delinquentes possit, vtaturque de facto, cum ex ea iudiciaria potestate fontes puniunt, ac proinde & ius illud, in delinquentes exercet, quod ius hoc proprium Dei contra delinquentes valde à iure priuata personæ læsæ delictis alterius differt. Huius enim ius iudiciarium non est, nec ad malefactorum etiam contra ipsum punitionem, & vindictam, sed pure commutativæ iustitiæ, vt tantundem ei relatiatur, quantum damni passus alterius scelere fuit: ex quo agere coram publica potestate contra sui læsores debet: & quod ad animi cruciatum, coram Deo, qui eius vindictam sibi ad Roman. 12. referuauit illis verbis. *Mibi vindicta, vt ego retribuam dicit dominus*: ne odii, & hostilitatibus, pro animi cruciatu, & dolore vindicando se se homines discerperent, & discerperent; vt contr. de Incarnat. naturalem in æternitate penæ ob mortale quoduis infligenda iustitiam Dei probantes explicabamus.

*Sitnè Dei ad creaturas commutativa
iustitia.*

N in Deo fit specialis propria; & stricta iustitia vniuersum? solet ab aliquibus primo loco disputari. Verum, cum genus nullum (secunda rationis præfatione, & signum) extra omnes species suas esse possit, nulla alia ratione, an Deo iustitia specialis propriæ & strictæ, vniuersum fuit genericæ sumptæ conueniat examinari, definiri quæ melius potest, quam omnes eius enumeratas species disputatione fugulatim percutiendo. Si enim nulla enumeraturum specierum iustitia specialis, & propriæ Deo conueniat, nec genus iustitiæ specialis propriæ, & strictæ Deo competere euidentissimum est. Si autem species aliqua iustitiæ specialis propriæ & strictæ Deo conueniat, & genus conuenire æquè est certum & perspicuum: cum species fine genere suo nullibi esse vitiosum possit. Quocirca merito inuitabilis in consequentia arguitur a Fallojo i. p. question. 21. art. 1. dubit. 1. numero 5. Ricard. in 4. d. 46. art. 1. question. 1. Nazarius i. p. q. 21. art. 1. controuersic. vñ. Gonzalez Albelda d. 63. qui iustitiam specialem propriam Deo vniuersum negant, cum tamen eius propriam speciem distributum ipsi concedant.

*Contradictoriarum sententiarum Patro-
ni, & solida nostræ negantis
fundamenta aliqua.*

1. **I**ustitiam commutativam Dei ad homines secundum legem spectari, omnique eius promissione, & pacto cum hominibus seculo nunc Theologorum agnoscit; ac verò supposito iustitiam commutativam Dei ad homines afferunt Aureolus in 1. d. 46. art. 1. colum. vlt. & in 4. d. 46. art. vnic. à mod. Supplementum Gabriel. ibi q. vnic. conclus. 2. Capreol. in 2. d. 27. q. vnic. art. 3. vbi in hanc sententiam S. Thom. explicat multis locis, & cum aliis vbi negatium docet conciliat (quam imitatur Sylvestr 1. p. consuatorij qu. 21. art. 2. §. 5. multorum interpretationem ad S. Thom. loca esse dicens. Iussque in affirmantem etiam non obscure videtur iuss. Ceterum S. Thom. & viri huius Thomistae sententia solum est de aequalitate, quasi quantitativa operum à iusto, & satisfaciende gratia informata procedentium (vt ex locis, quae late congerit Fasolus dub. 2. à numer. 26. ad 29. inclusivè legenti confabit) quod scilicet etiam promissione praemij gloriae ea opera habent, vt nos etiam, & negantis sententia Primipulus Vasquez noster fatetur. Seclusa autem promissione, nec ius ad gloriam iustis fore: neque Deum cum illis ex iustitia commutativa in gloria retributione legi gerere posse concors hominum, & omnium Theologorum sententia est: quare ex veritatis scholasticis pro affirmante sententia vnus reperitur alter. Pluribus siquidem antiquis, quos Fasolus num. 30. in affirmantem sententiam interpretari conatur, nihil aliud sua interpretatione, & locorum inductione cunctis, quam operum iustorum habere cum praemio supernaturali aequalitatem, eam verò Recentioribus multis expensis fundatam tradidit Soarius noster tom. 6. de gratia lib. 12. cap. 30. tom. 1. in 3. p. d. 4. sect. 5. & 6. tom. opuscul. select. de libertate divina d. 2. sect. 2. ac fusa tota d. de iustitia Dei: Rebella 1. p. d. 1. qu. 21. puncto 1. quos imitatur Vallensis 1. de iustis, qu. 4.

fect. 3. Ragula 3. p. d. 3. §. 6. d. 20. §. 2. Grando tem-
perat. 7. d. 4. lect. 2. Fallolis tunc. in 1. p. q. 1. r. 1. et
dubit. 2. num. 16. Dicaflilo de iust. & iure lib. 2. r. 1.
d. 2. dubit. 2. num. 47. Probabilem creditur, Iozanne
Praprosius 1. p. quæstion. 2. r. articulus. 1. dubit. 3. r. 2.
verbo *Aduerbe* hic ad paragraghi suum. Didacus Ruzi
d. 8. f. lect. 1. vt ex variis eius conclusionibus. 1. r. 2.
& ex lect. 4. ac deinceps conflat, tametsi speculatio huius
doctrinæ de debito reum promissum non autem promit-
tentis à nobis impugnetur. d. 1. quæ. 3. Tancrus d. 1. r. 2.
de Incarnatone quæ. 2. dub. 6. & 1. p. d. 2. quæ. 1. r. dubio.
Puente Hurtado 3. p. tota d. 12. Ariaga 1. p. tract. 1.
d. 31. & lect. 2. ex iactio principio d. 3. de dominio
num in folium simul circa rem eandem; citatur etiam
à Tannero & à Ruiz fect. 2. num. 3. Alberici. tract. 1.
corollar. quæst. 18. Theolog. ex 1. prin. philosoph. tract.
ex cæteris huic affirmatiua sententiæ adheerere Molanus.
p. q. 1. a. 2. Aluar. ibidem a. n. 33. Cabrera ibidem d.
& 8. Rubensin a. d. 4. dub. init.

[illegible]

ad 3. §. Ad confirmationem. Bellarm. 5. de iustificat. cap. 16. fine. Arragon. 2. q. 61. art. 4. Zumel. 1. 2. q. 114. ac Interpretes S. Thom. 1. part. q. 2. 1. art. 1. Caiet. & Bann. Peland. d. vn. concl. 3. Gonzalez Albelda d. 63. sect. 1. Ripa. Nazar. & Nauarrete noster Ioannes Præposit. dubit. 1. §. secundo.

3. Ex quorum citatione liquido constat, quantum nostra hæc sententia Deo iustitiam commutativam proprie talem negans Scholasticorum autoritate affirmativæ excedat: siquidem ex Præcis Theologis vnus Aureolus exploratus eius assertor contra reliquos fuit, vixque alter ex æquiuoca aliqua sententia sua alicubi prolata, vtenimque, à Recentioribus induci casso labore pro illa potest, cum eam de iustitia, vt summum, distributivam loqui, & textu ipso, & ex aliis eius locis, vbi de commutativa iustitia ex instituto disputabat apertum sit: vt videre est in Capreolo locis citatis. Sed quoniam affirmativæ sententiæ Patroni Recentiores S. Thomam distoris plurimum locorum eius allegacionibus, & interpretationibus in suas partes trahere contendunt. Constanter illum Deo commutativam ad homines iustitiam propriam negasse ostendendum hic erit, & quidem loca omnia, quæ ex S. Thom. pro affirmativa inducuntur iuncta etiam Capreoli interpretatione in 2. d. 27. q. vnica. art. 1. init. dicentis ad Durand. obiectionem S. Thomam in summa distinctionum sententiam negativam hanc mutasse, cum nullus summæ locus id suadens affertur à Capreolo, inane est: quin neque sententiæ huius negativæ retractationem à Sancto Thoma in summa præstitam Capreolus ipse credidit, cum eo ipso loco, & citato alio, ex 4. sententiarum d. 4. negativam nostram conclusionem vti S. Thom. doctrinam teneatur: loca verò ipsa, quæ ex Sancto Thoma pro affirmativa sententia profertur à Capreolo, & à nostro Falolo vberius congeruntur, solum probant mentem Sancti Thomæ, & Capreoli fuisse operibus iustorum, quæ secundum se, & intrinsecum sui considerata æqualitatem & condignitatem cum supernaturali premio gloriæ non haberent ex sanctitate operantis, & gratiæ iustificantis informatione æqualitatem & condignitatem sortiri, vt num. 1. dicebamus: quare non inde à iustitiæ proprietate præmi retributionem desicere, si reliqua ad iustitiæ propriæ speciem aliquam ex enumeratis requisitis non absint; vti ad speciem commutativam in Sancto Thoma sententia absint, absenteque eius argumentis monstrabimus ex locis 1. part. & 1. 2. & 1. contra gentes desumptis, quæ Doctoribus sententiæ suæ communia, & receptissima sunt, nec leui roboris sui argumento: cum tot, tantisque Scholasticis, tot etiam sæculis, in eius negativam sententiam pertraxerint.

4. Probatur primo ratione Sancti Thomæ 1. p. q. 2. 1. art. 1. corpore, vbi de iustitia commutativa ait. *Hæc non comparatur Deo, quia, ut dicit Apostolus Rom. 2. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei:* Quibus hæc ratio conuenitur, iustitia commutativa Dei ad creaturas rationales necessario, & ex specie iustitiæ commutativæ versari debet inter acceptum prius, & tantundem redditum in compensationem: atqui nihil prius accipit Deus à creatura rationali: ergo neque ex iustitia commutativa potest reddere tantundem. Minor probatur: quia nihil à creatura rationali Deus, casu aliquo potest recipere, nisi bona opera meritoria: atqui hæc non accipit quin prius Deus ipse donet aliquid, ratione cuius (et si alia decedant) ea ipsa honesta opera Deo debeantur, eiusque solentur: ergo nihil accipit prius Deus à creatura, quod solentur deinde, atque ex iustitia commutativa reddere possit. Confirmatur: quia idem ipsum nequit aliquem debitorem alicui, & creditorem illius constituere: atqui bona ipsa opera honesta, & Dei beneficia, ac dona sunt, quæ dubio procul Deo debemus: ergo eis ipse non possumus se videri creditores Dei constituti. Confirmatur secundo: quia neque solutio, neque obligatio ex iustitia propria commutativa oriri, fundari potest in dato, aut accepto creditoris, atqui nostra bona, & honesta opera, bona sunt Dei & principaliter, quam nostri: ergo eis nequit fundari, oriri satisfactio nostra, aut obligatio Dei ex iustitia propria, & stricta commutativa. Dices: opera nostra honesta ex domino & potestate indifferenti atque bono vti arbitrij nostri

gratiæ auxiliantis procedere debere, de factoque procedere: quia ratione à nostra etiam libertate sunt. Deoque exhibentur, nec ea ratione, & denominatione à Deo, cuiusque gratia proveniunt magis, quam operatio, seu effectus à duplici principali principio, seu agente essentialiter subordinato inuicem in operando, quatenus ab vno est, ab altero cum principio sit, aut esse ab illo dici queat. Patet in visione quavis à potentia, & obiecto, siue immediatè, siue mediis speciebus, tanquam à duplici partiali agente, siue principio essentialiter subordinato inuicem in elicienda visione: quæ quidem, vt ab obiecto est, non est à potentia, neque è contra, vt à potentia esse ab obiecto dici potest. Et quidem, si etiam, quatenus à nostro arbitrio bonoque vti nostro gratiæ auxiliantis, ab hac & Deo opus nostrum venire proxime, & formaliter censetur, & quid laudis, meriti que nostri in bonis, ac honestis operibus erit, quod Deus, non quidem ex iustitia propria commutativa, sed ex quavis alia virtute præmiat in nobis? Siquidem, vt à gratia Dei formaliter opus nostrum honestum est, meritum apud ipsum, nobisque nostræque industriæ ad laudem imputabile non est: atqui, vt à nobis etiam proxime, & formaliter honestum opus nostrum, iuxta argumenti huius doctrinam, est à Dei gratia est: ergo nec meritum apud Deum, nec nobis ad laudem imputabile est, quod est erroneum.

5. Nihilominus solutio hæc eis etiam instantis, & exemplis confirmata nullius est ponderis: etsi enim in principijs, & concausis subordinatis essentialiter in operando, atque vno solum eodemque gradu ad operationem, & effectum concurrentibus propria cuiusque in suo ordine virtute, atque in illa ab alterius virtute independentibus, verum omnino sit: effectum, & operationem, vt ab vno principio est, & procedit, nec esse, nec procedere ab alio, vt visionis exemplum euincit; ast in iis, quorum alterum principium non in operando in actu secundo solum, sed in actu etiam primo subordinatur, verum non habet. Tunc enim nequit ab ita subordinato principio operatio, & effectus procedere, quin vt ab eo etiam proveniunt, ab illo alio principio, seu principio, cui ita alterum subordinatur, proveniat. Sic autem res habet in arbitrio nostro respectu gratiæ auxiliantis diuinæ, quæ etiam posse bene operari iuxta fidei dogmata completur, & cuius vti arbitrio nostro committitur: quare & implicat bonum arbitrij nostri vsum esse, quin, & gratiæ quæ in actu primo completur bonus etiam vti sit: quin neque aliter, nisi per bonum arbitrij, cui, quæ tale quoad vsum sui, gratia auxiliantis committitur, potest ad bonum, & honestum opus Dei auxilium concurrere: quare cuiusmodi opus, pro ut ab auxilio arbitrij vsum, & industriam non excludit, sed includit: nec huius vti, & industriæ gratiæ in ipsum excludit, sed includit influxum: quare, nec laus, & meritum nostrum in bono opere euacuatur. Cum autem, & gratia auxilians omnis à Deo, Deique sit, & ex qua bonus arbitrij, & gratiæ vti absolute erit, ex scientia huius conditionata Deo nobis donetur, & bonus ipse arbitrij, & gratiæ vti honestumque opus physica eius auxilij donatione merito, morali, prudentique omni estimatione donari nobis à Deo censetur, in radice bonæ vocationis, vt ex Augustino, & aliis Patribus Theologi omnes fatentur, voluisseque Deum misericordem, vt indefectibiliter præmianda merita nostra sint, quæ sunt ipsius dona, cum libere atque è sua in nos benigna voluntate illis vitæ æternæ premium promittit, quod tamen absolute posset denegare. Adde (quod adeo exacta, & subtili concursus gratiæ & arbitrij nostri in opus honestum indagine ex Patribus & Scholasticis opus non habet) honestum quodvis opus nostrum, & Dei, & nostrum indiuisum opus esse: cum essentialiter, & gratiæ Dei, & arbitrij nostri opus procul dubio sit ex fidei dogmatibus: eo autem, quod indiuisum essentia sua bonum virtutis est in sui positione, & absolute exhibitione, nequit in eius, ex parte adhuc sui, exhibitione, alterius creditor strictus fieri, illumve strictum, & iustitia præsertim commutativa, debitorem tenere, vt de se patet: atque exemplo bonorum, quæ plurimum pro indiuiso necessario sunt, ac permancant (quibus nullus aliis simul dominis satisfacere ex iustitia,

Cc 3 solve

colle debitorum tenere potest, ni partiali se dominio abdicet (certissimum est: abdicatio vero in presenti est impossibilis cum nequeat non bene operans ex parte sui ad bonum opus, cuiusque positionem concurrere idve in Deum transferre, nec bonum opus absque concursu Dei per gratiam exhibere. Hoc autem argumentum ex necessitate concursus generalis Dei vt causae primae, a quo robore formatur, siquidem eo etiam titulo indiuisum realiter sibi exhibere debet, quod à quavis creatura exhibetur, ac ponitur indiuisum.

6. In hac essentiali iustitiae commutativae dati, & accepti conditionem imbibitam esse diximus abdicationes dominij ab eo, qui ex iustitia, praesertim commutativa, aliquid dat, & transmutationem dominij in eum, qui ex iustitia illud aliquid recipit. Vnde efformari valdum aliud argumentum pro nostra negatiua conclusione solet, sed cuius tot affirmativae Patroni effugia tentant, vt eis pracludendis certamen integrum secundum nec admodum breue, opus sit. Idcirco breuius arguo secundo cum Sancto Thoma 2. contra gent. cap. 93. & aliis locis citatis, & Theologis omnibus antiquis: quia de ratione essentiali iustitiae propriae, & praesertim commutativae debet esse in altero ius proprium, ex quo rem possit per sua voluntate & arbitrio exigere ab altero, sique debeat reddere debitum ad nutum alterius, ne sit iniustus erga illum: atqui Deo repugnat debitorum esse tale strictum debitum habere rationali creaturae: ergo & repugnat Deo iustitia propria commutativa erga creaturam. Minor probatur: quia tale debitum strictum, & proprium iustitiae, ex iure stricto alterius contra ipsum dicit in eo subiectionem, & dependentiam à voluntate alterius, scilicet creditoris habentis ius in illum, vt reddat, quod ipsi debet: quod prorsus Deo repugnat in illa circumstantia, coniungendo rerum convenire. Dices: debitum, subiectionem, & dependentiam illam à voluntate alterius in debito reddendo, ne contra iustitiam, & iniuste agat, & qua subinde ab illo omnimoda necessitate impeccabilis omnino Deus agatur, naturalem quidem, siue è superiori lege provenientem imperfectionem Deo indignam cuiusque perfectionibus repugnantem esse: at, si è libera Dei voluntate promittendi proveniat, nihil Deo indignum, atque eius perfectionibus repugnans involvere: id enim solum est, ex libera sua voluntatis determinatione pati necessitatem Deum posse, quam saepe de facto patitur (nempe ex efficaci alicuius intentione electionis necessitatem) reddendi promissa. Sed contra: quia necessitates istae ex intentione efficaci finis ad electionem, & ex promissione ad promissa solum dicunt necessitatem ex Deo intrinsecis perfectionibus infirmitatis diuinae voluntatis, & veracitatis, seu fidelitatis, & libertate affectus intrinseci Deo: quare solum à seipso & libertate voluntatis suae, suisque perfectionibus, & decentia propria necessitatur Deus; at debito proprio iustitiae ad alterum admissio, ortoque ex iure alterius admittitur ad alterum subiectio & dependentia ex stricta ab alterius voluntate, quae est libera promissione tandem proveniant, imperfectionem dicunt Deo indignam. Confirmatur: quia implicat libera & expresse voluntate Dei posse Deum subiectum creaturae, & ab ea absolute dependentem se constituere: quia essentia sua independens ab ea illique superior est: quare voluntas illa esset de obiecto contradictoria, & subinde impossibilis: ergo implicat se constituere à libera adhuc promissione sua debitorem propriae & strictae respectu creaturae in quo & subiectio, & dependentia ab huius voluntate continetur.

7. Argumentor tertio: implicat debitum proprium, etiam ex promissione, alicuius rei ad alterum in eo qui absque huius alterius iniuria & iniustitia re eadem vi pro libito potest: atqui Deus vi pro libito potest rebus, & creaturae rationali adhuc promissis, absque iniuria, & iniustitia creaturae facta (etsi ex debito decentiae veracitatis suae absolute promissis rebus vi nequeat eas non praestando) ergo Deo implicat debitum proprium creaturae, adhuc ex promissione. Minor probatur: facta adhuc promissione à Deo de re quavis praestanda creaturae, stat dominium absolutum & supremum ab ipso inabdicabile, atque intransfribile in creaturam rei illius promissa: ergo, & potestas vtendi pro libito

re illa, eam vel praestando, vel denegando promissariae creaturae absque iniuria, & iniustitia in creaturam promissariam. Consequentia certissima est. Antecedens probatur: implicat alicuius iniuriam, seu iniustitiam alicui irrogare in usu, & exercitio iuris sui proprii, ac legitime potestatis: Ait denegare rem promissam creaturae, est vltus iuris, & legitime potestatis diuini supremi à Deo inabdicabilis, & in creaturam intransfribilis, atque atque illam praestare creaturae promissariae: ergo implicat in rei promissae denegatione à Deo irrogari iniuriam, & iniustitiam promissariae creaturae. Minor proxima probatur. Nam dominium Dei supremum inabdicabile & intransfribile in creaturam, est dominium & ius, seu potestas vtendi creatis rebus omnibus, & singulis in omnem earum usum, tam productionis & conseruationis, quam non productionis earum eorum omnes vltus indiuisibiliter, non solum physice (quod satis ad rem praesentem foret) sed, & metaphysice, indiuisibiliter concernens, vt docuimus de omnipotentia, atque omnibus attributis diuinis vniuersim t. i. d. 4. de essentia & attributis, atque t. hoc 2. controu. 4. de voluntate: nimirum, eorum singula in omnes terminos, & actus possibiles eadem: metaphysice adhuc, in seculum ac indiuisibili formalitate ferri: quare facta impossibili tendentia, seu extensione illius ad aliquem terminum, aut usum absolute possibilem aliunde, quam positione termini, aut vltus oppositi absolute impossibilis, aut obliquo aliterius perfectionis diuinae intrinsecae prorsus Deo attributum diuinum pessumiret: implicat ergo per ius intrinsecum creaturae adhuc promissione, quatenus contra Deum, vltus denegandi rem promissam fieri iuri & Dominio Dei formaliter impossibilem, quin supremum, & inabdicabile Dei dominium in omnia, & singula creata pereat: etsi non pereat ex eo quod è Dei intrinseca decentia & fidelitate ex promissione diuina eiusmodi vltus impediatur.

8. Arguo quarto: quia vel promissio Dei vi sui respectu sua ius strictum contra Deum creaturae patit, atque respondens ipsi debitum strictum creaturae (nec solum sibi ipsi, ac decentiae suae) ponit in Deo, vel non ponit ac proinde, nec ius strictum quaeritur creaturae contra Deum ex promissione sua. Si primum: ergo ex promissione diuina de praestanda gratia iustificata, vel gloria meritis solum de congruo peccatoribus ius huius strictum contra Deum quaeritur ac debitum etiam strictum ipsi reddendi Deo agnoscitur: ac proinde ex iustitia propria commutativa eas Deus retribuet contra affirmantes sententiae praecipuos Recentissimos Patrones, Ruiz & Azor, sect. 10. Fasolum dubitat, numero 7. Ariagum d. ii. sect. 3. sub sect. 1. §. Conclusio nostra argumentum primum ex Tridentino: addentes gratiam penitentiae non dari ex merito ipsorum iure, ac debito Dei, vi promissionis illius: ac proinde, neque, huius accessu meritis congruis, esse propriae coronam iustitiae, mercedem, aut bñficiū, vt esse respectu iustorum bene operantium, & merentium de condigno dicitur à Tridentino: ergo vi & essentia promissionis diuinae, nec quaeritur promissaria creaturae ius strictum contra Deum, neque huius aduersus debitum iustitiae praestandi promissa. Nec valet requiri vltra promissionem operum quibus promittitur iustificationem ex operantis iustitia, & sanctitate condignitatem. Primum: quia in pluribus ita respondendum sententia, absque promissione condignitas operum iustitiae operantis non est. Secundum: quia, etsi condignitas in eius operibus sit citra promissionem, vt vere est: at ius nullum ex ea condignitate strictum contra Deum quaeritur iusto bene operanti: quare totum hoc ius, & debitum strictum è sola diuina promissione orti debet. Si oritur, vnde, & ex promissione facta à Deo operantis de congruo: nam ius ex promissione ortum totum æqualitatem cum re promissa habet, vt, tantillo etiam minori re, quam promissa ei nequeat satisfieri: æqualitatem autem cum premio operum de congruo solum praestat, vt merita illa à premio non excedantur in aliquo, ac proinde de materialiter iusta & iustitia operantis materia de se sint, si strictum ius operantis, & debitum praemiantis adellet & ex promissionis essentia, & natura proveniret: quae inde provenire non posse ex natura promissionis

missione facta à Deo meritis de congruo hætenus in aduersarij doctrina probatum est.

9. Confirmatur: quia promissio à persona debiti stricti capaci facta alteri copaci iuris contra illam non pendet quoad iuris, ac debiti inter illas inductionem ab æqualitate rei, seu operis exhibendi ab eo cui sub illo promittitur cum præmio, seu re promissa: quin ex gratuita omnino & liberali promissione, ac nullatenus onerosa strictum contra promissorem, & in hoc debitum strictum præstandi promissa necessario suboritur: Atqui per vos ex promissione Dei de aliquo præstando sub conditione operis meritorij de congruo, ac non de condigno: & multo magis ex promissione eius profusus gratuita & liberali non oritur in creatura promissaria sub strictum contra Deum promittentem, neque in hoc debitum strictum iustitiæ, sed sibi solum, decentiæ & fidelitatis ad præstandum promissarium rem promissam: Ergo promissio, siue gratuita, siue onerosa, Dei ad creaturam non inducit ius creaturæ contra Deum, nec in hoc debitum creaturæ: quia hic eius debiti, ille vero iuris eius incapaces sunt. Porro hoc argumento ostenditur: quare, & quomodo Deus ex promissione sua, etiam onerosa, debitum solius fidelitatis, non autem iustitiæ contrahit: id quod imperceptibile citati nuper aduersarij censent, & ex negatiua nostræ sententiæ Patronis fatetur noster Ioannes Præpositus: sicut enim per hos Doctores cum promissio Dei de præstando aliquo sub onere operis non meritorij de condigno, ac multo magis profusus gratuita, & liberali, ac nullatenus onerosa, intelligi potest (contra id quod in promissione creaturæ rationalis ad aliam certam ac statam euenit lege) Deum solum ex fidelitate, & siquæ ex decentia sua manere obligatum non autem creaturæ ex iustitia iure huic contra ipsum ex ea promissione quæsitio, debiteque ipsius præstandi promissa suboritur: quod, nisi ex incapacitate iuris eius in illa, ac debiti stricti creaturæ in Deo, nequit provenire, idem ipsum cum Dei promissio sub onere meriti de condigno, & æqualis rei sub illo promissæ euenire facile percipi potest: immò, & intelligi debet; cum solum ex præfata incapacitate proveniat. Vnde etiam fundamentum totum aduersarij doctrinæ ratione ex natura, & vi promissionis penitus euascescit vt patet.

CERTAMEN II.

Eiusdem negatiue conclusionis probationes reliquæ.

1. Si probatio quinta (quam certamine 1. numero 6. hic remissimus) ex natura dati & accepti: in qua abdicationem Domini rei datæ in dante ex iustitia, eiusque translationem in accipiente diximus contineri q. 1. certam. 2. num. 3. vel si maius, inseparabiliter, atque inseparabiliter illam comitari ac sequi: vt proinde in ea virtualiter contineatur. Ratio est, quam ibi insinuauimus: quia implicat rei absoluta donatio consummata, & perfecta cum dominio absoluto ex parte dantis. Ergo implicat absoluta donatio consummata, sine abdicatione domini ex parte dantis, & translatione illius in recipientem, aliqui dominium absolutum rei absolutæ, & consummate donatæ in dante persisteret simul cum dominio absoluto rei eiusdem ex parte recipientis absque repugnantiā quam in minori syllogismo primi asseruimus. Probatur autem hæc minor, ex iuris axiomate, quo illam probamus controu. de Incarnat. d. de necess. Incarnatiōis ad satisfactionem pro mortali peccato de rigore iustitiæ: quia, si rei eiusdem dominium absolutum ex parte recipientis implicet cum dominio absoluto ex parte dantis circa rem eandem absolutæ, & consummate donatæ, non implicabit dominium in solidum rei eiusdem penes duos simul, vt patet: ergo implicat dominium rei absolute, & consummate donatæ ex parte recipientis, cum rei eiusdem absoluto dominio ex parte

dantis. Maior iuris axioma est: quod ad eius firmitatem satis esse deberet, si Recentiores, plusquam oporteat, licetque illius firmitatem subtilitatibus (nescio an subtilitatibus) tentare, imò & illud amouere fuissent aggressi: quos tamen loco citato de Incarnatiōe satis impugnauimus, ubi eorum subtilitatum paralogramas deteximus.

2. Probatur tamen ratione à priori ibidem data, & domini absoluti essentia, & statim definitione ex qua proxime Axioma illud iuris deductum est, atque immediate demonstratur: *Dominium rei absolutum, seu in solidum* (quod vocant Iurisperiti) est facultas utendi illa pro libito, & independenter ab alterius voluntate, & consensu in omnem eius usum absque iniuria alterius, siue, quin iuri alterius in aliquo rei illius usu derogetur. Atqui, si rei eiusdem dominium absolutum, seu in solidum penes duo simul esset, neuter pro libito, & independenter à voluntate, & consensu alterius posset absque eius iniuria, siue, quin eius derogaret iuri, re illa in omnem eius usum, imò & qualemcumque, vt: posset enim alter velle ex iure suo rei usu impossibili cum usu alterius re illa vi: equum v.g. quiescere, vel illo equitare, cum eodem equo equitare alter Dominus vellent: neut. ergo Dominus eiusdem rei simul esset. Definitionem hanc Petrus Puente Hurtado de Mendoza (primus duorum Dominorum in solidum rei eiusdem simul inuentor) vitiōsi circuli arguit, ne saltem inoffenso ad suæ conclusionis curreret cunctationem, eius tamen substantialem conceptum negare ausus non est: quod satis ad eius conclusionis confirmationem erit: ipse vero, & eius in ea sententia asseclæ, ac nonnulli sententiæ aduersæ, aliis, atque aliis quicquæ vocibus suas definitiones domini tradant, vt circuli vitium obiectum declinent, alij vero circuli calumniam multis à communi definitione propellunt, eoque grauissimæ de re controuersia magnam partem diuertunt, vt videre est in Arriaga d. 30. lect. 1. Sed, cum de re, & substantia domini conueniatur, nihil de eis curandum, sed concludendum ad rem præsentem argumento hoc. Implicat ratio dati absoluti, & accepti absque abdicatione domini ex parte dantis, & translatione illius in accipientem: alij implicat ex parte Dei dantis creaturæ domini in rem datam abdicatione, & translatio in creaturam recipientem: ergo implicat Dei ad creaturam vera ratio dati, & accepti: ac proinde iustitia commutatiua, quæ absque dato, & accepto proprie & absolute dictis esse non potest.

3. Argumento diluendo variè aduersarij definitionem domini absoluti, & in solidum explicare, ac distinguere tentant & inde ductum axioma iuris præfatum (non posse scilicet eiusdem rei dominium absolutum seu in solidum simul penes duos esse) vt absque abdicatione domini rei datæ ex parte Dei dantis & translatione in creaturam recipientem propriam dati, & accepti rationem, quare & iustitiam commutatiuam inter Deum, & rationales creaturas intercedere posse tueantur. Primò aiunt in Iurisperitiam, eiusque principia reuerentiores ex aduersariis, præfatum domini in solidum definitionem intelligi debere quoad illam particulam *absque iniuria, seu, quin derogetur iuri alterius in usu rei absque eius consensu; imò cum eius venientia de iure eius Ordinis, & æquali cum iure domini alterius absoluti, & in solidum rei illius; secus de iure ordinis Superioris excedentis, & excellentioris, seu eminentioris in rem eandem, quale est diuinum. Ex quo inferitur legitime, non posse dominium in solidum, & absolutum ordinis eiusdem penes duos esse simul. At verò dominium absolutum Ordinis eminentioris, & excellentioris in vno cum dominio Ordinis inferioris circa rem eandem in altero simul posse, imò & debere, consistere: & quidem definitio domini absoluti, & in solidum, indeque iuris axioma deductum de dominio gentium, & ciuili, quod æquale, eiusdemq; Ordinis in quouis homine cum dominio alterius fit solummodo sunt: quin de Dei dominio superiori cogitaretur: imò nec de dominio alto Regis, quæ supremus Dominus est, ac non, vt priuata persona Reipublica, comparato cum dominio basso priuatarum illius personarum: sed nec cogitari potuit: cum circa rem eandem in Deo, & in Principe absolutum*

absolutum superioris Ordinis dominium simul cum Dominio absolutum Ordinis inferioris in reliquis hominibus explorato consistit: inde verò opus est ad rationem propriam rei à Deo absolute & consummate datæ, atque à creatura acceptæ dominij Deo proprii, ac diuini abalicatione, & eius in creaturam translatione vtrique repugnantibus, & dari à Deo nobis plura absolute data, & à nobis accipi, certum ex fide, & ratione est: indeque nobis dominium absolutum, & insolidum suboritur non minus, quam coram, quæ nobis ab aliis hominibus donantur equè ferè est certum: aliqui ex fructibus, qui nobis à Deo dantur, aliquid ab aliis nobis subripi peccatum non esset, & tamen cum ea omnia nobis à Deo dantur, eorumque dominium acquirimus suo ferè domino non abdicant, ac æque in nos illud transfert Deus, sed & nostrum inferius, & Dei supremum in Dei dona illa simul perstat.

4. Huic rationi & solutioni multifariam instructa in iuris principia obseruantiores meoque iudicio Sapientiores aduersarij Recentiores insunt demum: ex quibus susus, & melius Falolus citata dubit. 2. numero 36. exemplo causalitatis vniuersalis Dei, quæ causalitates particulares casualium secundarum non excludit illam confirmans: imò neque in omni iustitia commutativa humana necessariam esse dominij abdicacionem ex parte vnius, cuiusque in alterum translationem ait: vt patet inquit in mutuo, pignore, deposito, & commodato. Hoc autem postremum parum præstat, etsi enim rei ipsius nonnullis ex his contractibus dominium non transferatur in alium, aut alicuius actionis, illius in quæ actio ex his contractibus alteri paratur, etsi transeunt, dominij transferendum est, vt patet neque; aliter spectare ad commutativam iustitiam creatæ possunt sed nec primam soluit difficultatē. Nam, etsi donatorum à Deo absolutum dominium adquirat creatura recipiens æque, atque donatorum à creatura alia, insufficienti tamen dominium est ad iustitiam commutativam dari, & accepti inter Deum & creaturam fundandam, etsi ad eam fundandam inter creaturas satis sit. Etenim manente in Deo dominio superiori, longèque excellentiori, ac supremo circa rem ita donatam creaturæ, nequit ex illo creatura vt re donata independentē à consensu, & voluntate Dei, & citra iniuriam, lacionemque iuris Dei vlti creaturæ de re illa renuentis: quin nisi ex consensu Dei positio, vel permissio vlti illius re sibi, etiam à Deo donata, vt potest iuridica, imò nec physica, nullatenus creatura potest: in eo quippe supremum, creatore excellentius longe, & superius sit, vt dominium creaturæ in omni, ad omnemque licitum rei ex vlti iure etiam subdatur diuino; hoc verò nullatenus, neque ad licitum, & citra iniuriam creaturæ, rei vlti à creaturæ eius Dominæ voluntate dependeat: quare implicat ex acceptione rei à Deo, indeque orto eius dominio, in creatura satis esse dari, & accepti, & dominij vt inter Deum & ipsam iustitia commutativa intercedat: hæc siquidem talem rei acceptiōem indeque ortum dominium requirit, vt ex eo accipiens à consensu alterius, respectu cuius ipsi iustitia commutativa cum illo intercedit nullatenus ad licitum rei vlti dependeat imò illo renuente, possit ex iustitia, & iure dominij rei ab ipso etiam acceptæ agere contra illum: quod ipsum in dominio alto Regis, aut Reipublicæ ad communia: huius commoda necessaria in bona priuatarum eius personarum eorum dominium basium habentium proportionē seruata vlti venit.

5. secundo solutionis eiusdem insufficientia constat ex parte acceptiōis Dei à creatura ad iustitiam inter ipsos requisitæ, & dominij in Deo per illam recipiendi, quæ omnino deficiunt. Etenim nihil potest Deus recipere à creatura, quod compense, quove eius data compensentur (nihil vquam, nec solum nihil vtile, aut commodum sibi, sed absolute & omnino nihil) aut ad necessarium proprius est, vt inter vtrumque iustitia commutativa intercedat: ergo implicat hanc intercedere inter vtrumque. Negant aduersarij maiorem, quia bona opera honesta (quæ hominis, etiam supposita gratia Dei auxiliante, & libera sunt, nec, nisi ex hominis libertate, & potestate ad vtrumvis poni, Deoque exhiberi queant) ab hominis voluntate & potestate in-

differentē ad illa ponenda, & non ponenda ponatur: sine quorum positione sub dominio Dei non cadere, nec venire vquam possent à Deo accipi. Contra vero est: quia ad rationem dati, & accepti ad iustitiam commutativam necessariam, datio solum physica, ac physice libera dari, & ab alio accepti, sine, quæ ex physica solum potestate dandi, vel non dandi, seu agendi, & non agendi prouenit, satis non est, nisi ex moralis iuridica, vt sic loquar, & ciuili potestate dandi alteri, cuiusque dominio, quod licet, & citra eius iniuriam possit pro libito sibi retinere, atque alteri non dare proueniat: atqui, etsi ex physica arbitrij libertate & potestate physica indifferenti voluntatis honesta opera, ita ab homine physice apponantur, vt possint physice non apponi, ac proinde nec Dei dominio subiacere, at non ita ex moralis iuridica & ciuili potestate Deo ab homine exhibentur, vt ipsi non dare, ac sibi suoque dominio, & vlti ea referre illa homo possit: quin semel eis physice ab homine positis, vel, nobis homo, illa sub Dei dominio cadunt: Ergo nihil profus homo Deo dat moraliter, & ciuilitate, sive ex iuris sui potestate, ciuili iuridica, & moralis vt dati, & accepti ratio necessaria, & essentialiter requisita ad iustitiam commutativam inter ipsum & Deum reperitur.

6. Subsumptum antecedens constans est apud omnes, atque exemplis, ex quibus nostræ negatiue conclusionis Patroni arguere à paritate contra affirmantes solent, perspicuum, quorum robur principio nostri huius subsumpti innititur: cuius veritas si ablit, nec exempla vera essent, nec si aliunde vera essent, paritas teneret. Etenim etsi seruus Religiosus, & filius hoc vel illud agendi, & lucrandi in domini Religiosis, & Parentis commodum, & vtilitatem, vel etiam non agendi, & lucrandi physicam arbitrij sui libertatem, & potestatem habeant, ac non agentibus liberè illis, nihil operum illorum dominio, & vtilitati, Domini, Religiosis, & parentis subesse: quia tamen ex moralis, ciuili, & iuridica potestate serui, filij, ac Religiosi: qui ea sibi licet, & citra illorum iniuriam referre possent, cum illis ea exhibent minime eorum positio sub illorum dominio non prouenit, sed præstatio seruo, filio, ac Religioso, nolentibus sub illorum dominio veniunt, nequit inter vtriusque ratio dari, & accepti ad iustitiam commutativam necessaria, & essentialiter requisita inueniri, ac proinde nec iustitia commutativa inter eosdem intercedere: firmum ergo, ac certum subsumptum illud antecedens est. Scio Falolum, & alios paritati ex seruis, & filiis respondere: inter filios & parentes de bonis Caltrensis, & quasi, & inter filios emancipatos posse iustitiam commutativam inueniri: atque inter seruos quotidie cum Domini iustitiæ pactum inueniri: quo operas Domini serui liberæ relinquunt, vt se alant, & sibi licentur quotquot tantam summam, vel paulatim, vel simul fixo tempore Domini pro libertate appendant. Sed instantia hæc, & similes nec vrgent nec argumentum debilitant. Sunt enim ex dominio, & iure Dominorum pro eorum arbitrio abdicabili, siue, quoad aliquos, siue quoad omnes operas serui, quarum abdicacione à Domino facta per pactum illud serui dominio tam ille, quam illorum lucra iuridico, & ciuili sunt: ac proinde potest cum Domino ex iustitia contrahere, ac pro sua libertate pacisci. Bona item Caltrensis, vel quasi, filij, & tris bona ex iure non sunt. Deus autem ita omnium nostri, & operum creatorum essentia sua physica Dominus supremus est, vt nullus possit se domino abdicare nec aliquid in se, & in rebus absolute esse: quin illius dominio subiaceat: illud de emancipato filio nihil firmum assert: & aliud de morali, ac ciuili diuisione filij à Patre cum quo ante emancipationem eadem censetur pactum addit, quod præsentis difficultatis non est: quare multis super eo replicis, solutionibus & instantiis Recentiorum apud Arriagam abstinco.

7. Petrus Hurtado de Incarnacione d. 12. sect. 7. & §. 36. ac deinceps vsq. ad 78. VVadingo dubit. 7. & Dubit. 10. & d. 21. dubit. 4. §. 1. part. 2. dicit secundum Arriagam part. 1. d. 30. sect. 2. a subsect. 2. consensu axioma illud iuris de impossibilitate dominij absoluti & in solidum erga rem eandem penes duos simul falsum esse, atque in omni donatione consummata per acceptiōem rei necess-

fario deficere: cum in eo instanti quo acceptatione donatio consummatur dominium rei donatæ absolutum, & in solidum nec possit non inquiri, in donante simul pro eodem instanti etiam esse, cum domini actus donatio sit, qui sine dominio, quod eius potentia, & principium actuum est, esse non possit; nec subinde actus potentia suæ destructivus esse queat: quod argumentum etiam stomachatur nimis noster Cardin. Lugo d. 19. de Incarnat. & Bernal. d. 7. variisque impugnationibus, & instantiis, tam illud quam conclusionem repellere conentur atque illius pondus elevaré. Succumbunt tamen deprimunt, ut videmus controu. 2. de Incarnat. d. 1. q. 3. cert. 3. n. 1. Recentiores alij alias argumento huic solutiones tentant quas eo cert. num. 3. satis confutauimus, memoratque, ac refellit Ariaga cit. sub sect. 2. num. 7. a §. Huic argumento vique ad §. forte aliquis 4. quoad conclusionem horum Doctorum negantem vniuersim iuris principium de impossibilitate domini absoluti, & in solidum penes duos simul circa rem eandem demonstratiue pugnantium à nobis & domini absoluti, & in solidum essentia ac definitione, cum hic n. 2. tum citato cert. de Incarn. n. 1. ubi illi euasione quæ pro presenti quæstionari posset (est conclusio vniuersim negatiua, & argumentum pro ea factum minime ea euasione deferretur) occurrunt. Nempe dominium Dei perscrutare absolute, & in solidum simul posse cum domino in solidum creaturæ circa rem eandem: quia scientia sua Deus facere potest, vt in omnem quem ipse velit, rei vsum annuat domina creaturæ. Etenim potestas vtendi rei pro nutu tandem alterius sine eius iniuria potestas domini in solidum, & vtendi re independenter à voluntate alterius, imò altero etiam regnante circa eius iniuriam non est.

8. Quoad Sophistici autem argumenti solutionem eam excogetauimus cum prælo controuersias de Incarn. pariteremus, quam postea Ariaga §. ito forte aliquis quæstio formulo excogitabilem, ac statim vt improbabilem rejicit, nosque adhibuitus citato loco de Incarn. cert. 4. n. 1. eis fundamentis innixam, quæ, & eis satis probabiliter faciant, ac plus satis præstatum argumentum, seu potius Sophisma debilitent: cui vel ideo aduersarij minus fidere præstiter debent: quod non ex peregrino aliquo, raroque contingenti casu, sed ex temporum, & inopinato circumstantiarum occurfu, qui pollet proinde tot sapientissimos Philosophos Iuris Consultos tunc latere, cum axioma iuris illud concordet statuerunt, sed ex frequentissimis, & barbare etiam, notissima donatione, & contra actibus quotidianis emptionibus venditionibus, locationibus, conductio- nibus petetur: in quibus axioma, & principium iuris deficere valde iuri ipso, ac Iurisconsultis sapientissimis foret iniurium. Respondi ergo citato loco de Incarn. cert. 4. n. 1. & nunc iterum respondere principia actionum moralium opus non esse, vt cum his persistant, & coexistant simul: vt ex principis moralibus gratia, Sacramentis nempe, quorum vix aliquid, & quod solum effectum non causatione causare potest) gratia effectus, atque eius productioni coexistit: cum verba successiue prolata fere omnia transferant, cum gratia siue effectus quivis alius Sacramenti per illa constituti producat: & in domino, cuius actus, seu actiones eius destructivæ aliquot sunt: vt donatio, & destructio rei, cuius dominium habetur, est adhuc apertius: cum re destructa illius dominium simul adhuc pro vniico instanti persistere, vel ipsi terminis implicationem præ se ferat: nimirum Dominum absolute ea in solidum quæpiam, tunc esse posse, cum res absolute non existit, quod ipsum de instanti primo alienationis rei per gratuitam donationem, vel onerosum contractum emptionis, venditionis appareat vt enim rem secundum se non destruat donans, vel vendens, destruit sibi cum eam eis actibus alienationem antecessisse, ex quo pro instanti donationis illud conservandi per negationem destructionis, seu donationis rei, vel amittendi per rei destructionem, donationem, aliamve eius voluntariam alienationem integra, ac libera voluntati Domini potestas est.

9. Porro, quæ contra hanc solutionem ex actus & potentie physice necessaria simulat obicit, & replicat Ariaga adeo ex dictis euasunt, vt ne commotionis quidem opus habeant: imò nec de physica

Christoph. de Ortega, de Deo Pro. Tomus II.

actibus, & potentis adeo explorata vniuersim sunt, vt eo cert. 4. ostendimus: quæ vero ad argumenti confirmationem addit, nihil præter verba & formas arguendi demum ponunt: quare nec proponenda hic fuerunt, vt soluerentur. Illud denique contra hanc instanti inter Deum, & homines commutatiua, ex Dei promissione orta assertio- nem omittendum non est, quod ex aliquibus Doctoribus citata controu. 2. de Incarnat. 1. proponebamus. Nempe ex debito iustitiæ in Deo orto ex sua promissione creaturæ facta inferri maxime sub onere alicuius à creatura præstandi inferri, Deum famulum, & locatorem operæ suæ fieri posse creaturæ, & operæ quidem, cuiusvis sordidæ, & vilissimæ: eo autem semel admisso, & omnium suarum operarum, actuumque, interiorum creaturæ commodorum pro huius nutu posset se illi debitorem etiam constituere: quare & se illius seruum, & mancipium, empirico magis (hoc enim suorum actuum interiorum dominium à Domini nutu, & iure independens habet) fieri creaturæ: id quod, vel aures horrent ipsæ Ariaga d. 3. t. sect. 3. sub sect. 3. à versu, *Tertia obiectio*, respondet: horrorem quidem vocibus solum, & auribus esse non in re per illas significata: siquidem debitorem Deum creaturæ esse promissa præstandi, vno titulo fidelitatis, vt admittimus, vel titulo iustitiæ eandem indecentiam habet, vel potius non habet, sed debito à sola fidelitate non est debitum creaturæ, sed Deo solum ipsi cui nequaquam à creatura rest- pondet ius contra Deum (in quo vel locationis, vel con- ductionis, aut seruitutis ratio earumque indecentia fun- datur) licet quod sibi ex fidelitate sua præstare Deus debet, quia promissit præstandum creaturæ necessario sit cui fuit promissum: itaque creatura terminis *em* promissi & donationis promissi rei non autem debiti ex fidelitate diuini est in quo solum indecentia realis, nec solum vocalis famularus, & seruitutis in omnibus sit continetur, nec in famularus operæ vnius quam seruitutis omnium, nisi extensius maior. Vnde à debito Dei ex iustitiæ creaturæ vnius operæ ab ipso promissæ ad promissionem & debi- tum subinde creaturæ omnium, negati consequentia ne- quit, vt secunda solutione Ariaga tentauit, cuius tertia etiam solutio de vilibus quibus concionibus Natalium, vel vis coactiua, vt seruis quis fiat, & c. quas seruitus im- portat, atque in Deum non cadunt: eis enim deficientibus, & seruitus & intus se eius indignitas præfata per- sistat, vt patet in ingenio, ac præstanti viro, qui se vitro ob finem honestissimum se alicui in seruum traderet, vt S. Paulinus efficit, ac S. Dominicus honestissime seruo & enixe tentauit.

CERTAMEN III.

*Leuiora pro negante nostra sententia,
& qua contra ipsam facinre
reijciuntur,*

1. **D**uo quæ pro negante nostra sententia afferri ab aliis eius Patronis solent consulo omisi: quia alterum sepe semper mihi visum est: Alterum vero quia, etsi non adeo sit leue, sed valde in Aristotele funda- tum, atque à Sancto Thoma, non semel, ac veteribus scholasticis admissum, & cui proinde nos citata contro- uersia 2. de Incarnat. d. 1. quæst. 2. certam. 2. 1. merito consensimus, nostraque conclusionis probationem pri- mam commissimus, vti verè, ac firma rationi, quam ideo, ne nunc quidem, vt inutilem retractamus: ea ta- men abstinentes, quia aduersarij ad quæstionem de no- mine reuocare illam, vtunque, nec omnino in verosi- milibus discursibus possunt, vt ex dicendis num. 3. patebit, primum, atque explorato leue pro sententia nostra ne- gatiua solet ita efformari iustitiæ commutatiua, nisi redditione æqualis, pro æquali esse non potest: atqui in redditione præmij promissi à Deo operibus iustorum (nempe gloriæ & vite æternæ) non seruatur æqua- litas: præmiat quippe Deus Sanctos suos ultra con- dignum

dignum, iuxta Paulum dicentem. *Non sunt condigna, etc.* & Patres ac Concilia, imò nec primum tantum, non excedens merita nostra, esse non potest, ut ex eis etiam locis constat, quae ex meritum natura loquuntur, non ex lege, aut voluntate libera Dei: ergo nequit in eo primum reddendo iustitia à Deo etiam supposita promissione exerceri. Respondet noster Ioan. Prapof. loco citato §.2. n. 6. *verba ex quibus patet, excessum prämij non obesse iustitiae commutativae, & ad aequalitatem redditionis, & satisfactionis; sed in excessu solum non exerceri, sed liberalitatem aut misericordiam: ut patet in debitorum centum, qui ducenta creditoribus praestaret: & idem esset de punitione citra condignum, ut infictione partis poenae debiti poenalis, ex iustitia poenae reddetur, licet ex misericordia alteri debiti poenalis poenae remittatur.* Ac demum inquit hoc totum de facto solum probat, non de possibili: ac proinde iustitiam commutativam inter Deum, & hominem intercedere vi promissionis suae non posse (ut contendimus) minime probat.

2. Patet argumentum, ut à nostro Prapof. proponitur satisfieri: quia solum proponitur de redditione prämij de facto, quia impossibilitas Dei prämij opera iustorum non excessus, siue per aliquid essentia sua eiusmodi merita excedens (quod testimonio Pauli, & Patrum contineri notabamus) in efformando argumento ab ipso expenditur: enim Deo prämij non excedens dignitati operum & iuri ex eius promissione creaturae quæsitio impossibile sit: (ut ex operum & prämij natura videntur ex Paulo Patres docere) & redditio ad aequalitatem, atque ex iustitia propria impossibilis foret: cum nihil prämij esset, quod parte sui debitorum, iurique creaturae aequale esset; alioquin iam esset primum aliquid aequale possibile contra hypothesein; secus autem res habet, cum primum, resque, qua soluitur, non ex natura, & genere suo, sed partium solum additione est maior debito soluentis, & iure creditoris: ut exemplo debiti, & solutionis excedentis pecuniariae coniungitur, ut eius parte debito minor ex iustitia satisfiat, & ultiores partes ex misericordia, aut liberalitate donentur. Facilius respondeo Paulum, & Patres, dum condignitatem ad gloriam operibus nostris negant, eis secundum seae non, ut elevatis per gratiam, & sanctitatem operantis, negare, sub qua sola consideratione prämij ex iustitia prämio gloriae, haud quaquam possunt: possunt tamen prämij aliis naturalibus accedente promissione in adversariorum sententia debitum strictum Dei ad creaturam ex promissione divina admittentium: quare eo argumento non convinci contra ipsos iustitiam commutativam Dei ad homines impossibilem, sed solum in prämio gloriae, quo de facto prämij ex iustitia, aequalitate, & condignitate sic considerata, merita, & opera nostra non premiari. Sed verò nostra merita, & opera dignificata ex iustitia, & sanctitate operantis, atque elevata ad condignitatem prämij ex genere suo supernaturalis gratiae, & gloriae ex iustitia commutativa, & ad aequalitatem quam habent, prämij in adversariorum sententia, accedente promissione, quae debitum Deo respectu nostri, illam praestandi adducat: nec nisi additione ultioris partis, aut gradus gratiae, & gloriae, quam meritis iusti respondeat premiari ultra condignum iusti possunt. Quo sensu Pauli locum Patres aliqui usurpasse videntur, tamen sensus germanus datus à nobis est.

3. Secundum argumentum pro negante nostra sententia ex materia necessaria, & essentiali iustitiae communiter desumitur: quae in bonis vtilibus, & commodis, vel secus personis, in quibus iustitia commutativa est constituitur iuxta Aristot., Rhetoric. c. 9. & 5. Ethicorum c. 2. versum, med. sunt autem ea omnia, quae vitam alterius eiusque lucra, & pecuniaria emolumenta, seu honorem, & famam, vel brevius ad esse, vel ad bene, vel ad melius esse alterius spectant: unde S. Tho. 1.2. q. 21. art. 3. *ait. Distributio secundum iustitiam fit alicui ex eo, quod agit in profectum, vel nocumentum alterius.* Et certum constanter Philosophis, & Theologis de iustitia praesertim commutativa, ut sic disputantibus, in alterius commodis, materiam eius necessariam materiam iustitiae fuisse designatam: atqui Deo nihil commodi, vel incommodi, vtile vel nocivum, siue ad esse, siue ad bene, vel melius esse praestari à creatura potest, ut patet, & saepe scriptura clamat: ergo nec in utrumque necessaria iustitiae commutativae materia invenitur:

tur: quare nec iustitia commutativa reperiri potest. Hoc argumentum satis est firmum, & cui valde fidet S. Tho. vii. iustitiam commutativam inter Deum, & homines negotiis citatis cert. & quo solo negativa sententia ab omnibus adversariorum argumentis facile protegetur. Ne verò illo adversarij convincerentur, respondent, iustitiam de qua Aristot., Philosophi, & Theologi disputant, esse materiam designatam, eam solum fuisse, quae inter creaturas rationales, seu homines versatur: quibus, ratione imperfectionis suae, commoda, & vtilia incommodare: ac nocivum ad esse, vel bene, aut melius esse plura, imò omnia, quae ipsum pertingant esse possunt: ceterum in Deo respectu cuius nihil creatum commodum, vel incommodum, vtile aut nocivum esse potest, aliorum, eminationis iustitiae materiam reperiri, penes rei ipsi gratiae, vel ingratiae, nempe honesti, vel turpis actus ab homine appositionem; & quidem eo solum titulo iuri diuino ab impio secularibus derogari, atque Deum laedi in eo videtur: quia iam illud ius Dei erga rationales creaturas, ut patet, obsequatur, sancti quoque operibus colant, verum Dei ac primum, & strictum est, cui pia vita debitum à nobis redditur: impia verò, ac scelerata, est, cui Dei ipsius damnum plane derogatur: ut videtur peccatis à Patribus Theologis, & fidelibus cunctis dicatur Deus offendi: cui communi statim; apud omnes locutioni, & sententiae ab hisque iustitiae commutativae, ut sic iniuri, & ac iniuri, materiam commodis solum, & incommodis coarctat, aperte contradicitur.

4. Haec sunt, quae huic rationali, veritatis specie aliquae, atque ad vulgi saltem plausum adversarij respondent: & quibus ad quæst. de nomine possit facile argumentum deduci: ut propterea ipso inter alia quae non ita facile ad q. de nomine reduci ad adversarij possunt, vi non fuerint, sed tamen his, qui eo etiam ut pro sententia nostra agant, volunt robur ostendendum: & rationum, quibus ad q. de nomine reduci tentatur, infirmitas explicanda: & primo quidem, si commoda, & incommoda pro iustitia, atque iniustitia commutativae materia necessaria ab his solum designata fuissent, qui moribus hominum instituendis solummodo insisterent: probabili ea solutio, veròque similis, ut minimum foret: quod scilicet iustitia creata, atque inter creaturas extendenda, ac non vniuersim sumpta, materiam designaret: cum autem Theologi omnes veteres (Aureolo excepto) & Siple Tho. de iustitia commutativa vniuersim, h. quae ad Deum etiam extendi possent dubitantes, atque extenditur disputantes, eam nihilominus ob materiam necessariam defectum à Deo reiecerint, designatam illam commodi, vel incommodi propriam materiam iustitiae commutativae vniuersim sumpta: eorum omnium sensu, & iustitia communi esse evidenti sane argumento est. Confirmatur, quia nec Philosophos, nec praefatos Theologos laetitia de actibus internis bonis, & honestis alterius: ex quibus nihil commodi, aut nocumenti alteri pareri possit: hunc alteri cum illo altero pacifici, ac proinde pacti omnino creatum posse inter illos ita intercedere: quod tamen defectu materiae commodi, vel incommodi alteri ex pacificis, ad iustitiam commutativae pacta non adiuvant, sed et materiae designatione recesserunt, ut videat Pasolus, quo iure ex pacto hoc inter creaturas: quod iustitiae commutativae esse supponit, simile inter Deum, & creaturam iustitiae commutativae esse contendat: iam illud de iure Dei laetio per peccata nostra, quod strictum dicebatur, nullius est robori: ius enim proprium Dei, vel est dominij, vel iurisdictionis. Ius dominij nequaquam peccatis proprie laeditur: quidem nullius rei dominium eis à Deo auferitur, quin physici actus appositione aliquid quoad extensionem apponatur, quoad malitiam verò sui defectum nunquam sub Dei dominium cadere peccatum potuit, neque ad id Dei dominium extenditur: sed solum dominium physice perfectissimum, & libertatis creaturae, à quo, ut provenit incommodo, malitia actus, & formale peccati est, ius verò iurisdictionis iustitiae commutativae eius non est, ut patet: quare neque ex iustitia à nobis servari potest, sed ex obedientia, vel materiali vel formali, nec nisi ex inobedientia alterutra contrarie abique villa tamen eius iactura offensa autem Dei merito dicitur, quia infensa Deo malitia, & peccatum est: sicut prava aliorum facta quae nihil etiam nostra referunt, non

sepe offendunt, & qui Deum peccato offendatur offendere dicuntur, quia rationis nostræ recte dictamini aduersantur.

5. Opponitur primo contra nostram conclusionem curba plurima locorum scripturæ, quibus Deus iustus dicitur maxime in benefactorum reddenda mercede, quæ in metaphorico sensum detorque non licet: sed quid inde? an vocis iustitia, aut iustus, proprie accepto pro iustitia commutativa unica est? oppositum offendimus assertum q. 1. certam. 1. & 2. & vulgari satis acceptione, quisquis alteri conuenienter; & ad æqualitatem obsequitur, satisfactiue in materia quauis, etiam absque strictæ iustitiæ debito suo, ac iure alterius adhuc iustus iustitæ in eo se gerere merito dicitur, quia materialiter saltem iustus est: atque iustitiæ materiam seruatur, vel æqualitatem: immo vero, siquid videntur Pauli testimonia pro iustitia propria, & stricta Dei probant, pro distributiva non autem pro commutativa probant, subdit enim in eorum videntur 2. Corinth. 1. Scia cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum dei iustus iudex: quod autem ex Deo, ut iudice, siue ex iudiciali eius potestate est, ex distributiva, non autem ex commutativa iustitia est; sed nec de distributiva iustitia eius loci sensus est, sed de iustitia pro fidelitate, ut doctè & subtiliter Bernard. 1. de grat. & liber arbitrio. sub fin. his interpretatur. Dei promissum suum appellat depositum, & quia credidit promittenti fidem promissum repetit: ac fere statim: Est ergo, quam Paulus expectat corona iustitiæ; sed iustitiæ Dei, non sue, debet enim (sibi vtrique) quod pollicetur est: quod totum fidelitatis Dei debitum, non autem iuris Pauli esse ex Bernardi verbis patet: eodem pacto respondetur aliis locis, quibus gloria præmium, coronæ brauium, ac merces à Paulo, & Euangelio: siquidem corona, brauium, potius iustitiæ distributivæ est, quam commutativæ; merces autem, quæ ad commutativam videtur spectare, in locis materialiter sumitur, quatenus æqualitas præmium, & merita seruatur, et illud ex fidelitate promissionis tantummodo reddetur.

6. A ratione ex natura promissionis argui contra nostram sententiam solummodo potest: quia promissio, pactum acceptatum natura sua non solum inducit promittenti debitum & obligationem fidelitatis præstandi promissa, sed, & debitori commutativæ iustitiæ promissio, atque hinc ius iustitiæ contra promittentem, & paciscentem cum ipso: maxime, si pactum, aut promissio onerosa sit, uti promissio Dei de gloria reddenda est: ergo ob suam promissionem debet ei iustitia commutativa Deus homini bene operanti reddere tantundem gloriæ, quantum condigne suis operibus meretur. Respondetur facile antecedens adhuc decretis promissionibus dubium, ac mihi fallum, esse. Si enim quis alteri promitteret, etiam onerosè, vel cum altero pacisceretur explicans se solum velle ex fidelitate alteri obligare, non autem ex iustitia, nunquam illi ad præstanda promissa ex iustitia teneretur, debitorum promissario contraheret, neque is contra illum ius strictæ iustitiæ acquireret: cum tamen vera promissio, & pactum stare, tamen eo effectu & debitum strictum iustitiæ inducendi in promittente, & ius strictæ iustitiæ in promissario caret: unde facilius intelligitur in promissione vera diuina ratione incapacitatis debiti iustitiæ in promittente Deo, & ius contra ipsum stricti, & iustitiæ in creatura promissaria provenire, quod ex arbitrarie voluntate creaturæ promittentis verè promissioni creatæ potest contingere. Hoc verò omisso, ostendimus cert. 1. n. 8. ex ita obicientium sententia, & doctrina veram in Deo promissionem dari, quia debito strictæ iustitiæ promissario obligetur ad præstanda promissa, sed solum ex fidelitate: ac proinde quia ius strictæ iustitiæ contra ipsum ex ea promissione adquiratur: quare distinguendum antecedens esset, atque de creatura promissione concedendum, negandum verò de diuina cum consequenti.

7. Sed pro nostræ doctrinæ luce, & coronide solidus æque ac subtilis distinctus Petri Chrysologi. serm. 2. 5. audiendus est in hæc scribentis. Nonne homo homini exigua civitatis obligatione constituitur? Deus totus, & tantis voluminibus caret? & non tenetur? videtur nobis hætenus aduersus; perge tamen. Sed dicitur: Ego quod debet, quo exigente restitui: homine, cuius ius in Deum ex tot cautio-

Christoph. de Origen. de Deo Pro. Tomus II.

nibus est? cuique ex illis debitorem esse dixerat responsurum putares, sed audi. & inquit, ipse: quia non potest illa meminiri, idem ipse est, & executor, & debitor. Debitum autem ex veracitate, seu impotentia mentendi, siue necessitate veracitatis in promissis implendis, nihil aliud est quam fidelitatis debitum, ex quo seipsum solum, non autem alium, ut ait Chrysologus, promissorum exactorem, aut executorem habere potest. Miseris hoc testimonium à docto aduersario nostro Falolo pro stricto iustitiæ debito Dei respectu creaturæ rationalis, sed cuique iuxta præconceptam sententiam omnia sonare consueverunt.

QVÆSTIO III.

An iustitia distributiva Deo conueniat?

Ametsi iustitia distributiva tota sua latitudine ad præmium, & pœnarum pro bene, vel secus factis distributionem æquam extendatur, hic tamen pro iustitia præmium tantum, ut à distributiva pœnarum distinguitur ex vsu DD. hac de re disputantium usurpanda fuit: à nobis præsertim, qui ex diversis principis diversimode de vtraque censendum iudicamus.

CERTAMEN I.

Diverse Doctorum sententia, vbi de Sancti Thomæ mente.

1. Assumant quotquot iustitiæ commutativam in Deo asserunt, recitati à nobis q. 2. cert. 1. num. 1. duodecim, nimirum numero; & ex negantibus Deo commutativam iustitiæ viginti sex citati etiam à nobis ibidem n. 2. medio à versu ex aliis vero: quia noster Præpositus eo num. 2. sine nec iustitiæ propriam distributivam in Deo admittit, ut iam referam. De Sancto Thomæ hac in re sententia dubitatur à Doctoribus: quem plerique pro affirmante hac exploratum lect. 2. sine censent Patronum 2. ad Thim. 1. vbi quæ explicans, quomodo sit corona proprie iustitiæ gloria, ait ibi esse gratiam in radice merendi, iustitiæ, quantum ad actum, qui procedit ex voluntate ad Heb. 6. lect. 3. circa med. Duplex est meritum: unum, quod innititur iustitiæ, & illud est meritum condigni, aliud, &c. & 1. 2. quæst. 112. articulo 3. ad 1. ex illo glossæ ad Roman. 5. Deus recipit enim, qui ad se confugit, aliter esset in eo iniquitas. Respondet: loqui de illo, qui confugit ad Deum per actum meritorium liberi arbitrii, iam per gratiam informat: quem, si non reciperet, esset contra iustitiæ, quam ipse statuit, & 2. 2. q. 61. art. 4. ad 1. de iustitia strictæ sumpta agens iustitiam ipse Dei iudicium faceret. Sed hæc tamen pro iustitia distributiva non præstant: solumque de iustitia materialiter sumpta, quatenus æqualitas inter meritum, & præmium seruatur germinem intelliguntur, quin debitum iustitiæ ex parte præmiantis, quod iustitia stricta supponit, ac requirit, vltatenus probent: immò, si postrema verba recitata ex art. illo 3. ad 1. contra iustitiam, quam ipse statuit, nempe promissione sua, expendantur, satis ostendunt debitum fidelitatis, solum à S. Thomæ ibi in Deo recognosci ac proinde iustitiæ ab ipso lata illa, propria tamen significatione, usurpari, qua omnes virtutes exercet, & cui opponitur quævis iniquitas quam glossa in Deo admittendam aiebat & Sanctus Thomas ea periphrasi contra iustitiæ explicuit, ac defendere solum eo loci contendit.

2. Sunt tamen adhuc pro iustitia distributiva Dei in Deo d. 2. certum.

terminis vrgentiora testimonia. Primum ex 4.d. 46. q. 1. art. 1. quæstion. 1. corpore circa med. vbi explicata essentia, & distinctio iustitiæ commutatiuæ, & distributiue ait: *hic ergo ratio distributiue iustitiæ. Deo proprie conuenire potest: in quantum scilicet equalitatem proportionis seruare in commutatione bonorum suorum dant unicuique proportionaliter secundum suum modum.* Vnde Dionysius in 8. cap. de diuinis nominibus quod iustitia laudatur in Deo, in quantum omnibus secundum dignitatem distribuit, sed iustitia commutatiua per quam equalitas constituitur inter Deum dantem, & creaturam recipientem Deo competere non potest secundum propriam acceptionem: quia beneuolentia Dei semper excedunt meritum creature. Quibus ea proprietate, qua iustitiam commutatiuam negat Deo, distributiua expresse concedit: idcirco Capreolus in 2. d. 27. q. vn. art. 3. in it. affirmantem in præfati sententiam sequens, vt retulimus q. 2. c. 1. n. 2. sentiens tamen S. Thomæ sententiam absolute non esse: fatetur hoc loco illam tenuisse, retractasse verò illam in partibus summa, ex quibus nullum testimonium retractationis eius profert: imò verò iustitiam distributiua Dei multis S. Th. testimoniis probat eius articuli decursu, & in 1. distinct. 45. quæst. vn. art. 1. conclus. 14. & ad argumenta: & certe nunquam fuisse à S. Thom. retractatam in summa constat ex 1. p. q. 21. art. 1. corpore vbi de Dei iustitia ex instituto agens eadem iustitiæ commutatiuæ, & distributiue diuersitate explicata commutatiuæ à Deo reiecta de distributiua subdit. *Sicut igitur ordo congruus famulatus, vel cuiuscunque multitudinis gubernatio, demonstrat huiusmodi iustitiam in gubernante: ita ordo vniuersi, qui apparet tam in rebus naturalibus quam in rebus voluntariis demonstrat Dei iustitiam:* consonat sibi 1. contra gentes cap. 93. vers. fin. ea propter sententia hæc affirmans S. Thom. communiter reputatur, etiam à negatiua sententia Patronis ingenuitibus: à quibus pro illa plerumque, & contra seipsos absque controuersia proinde citatur: tametsi ex eis non defuerint aliqui qui ex contextibus ipsis eum de iustitia stricta distributiua non loqui non contentendo discursu suadere tentarunt, etsi non omnia, & præcipua id suadendi fundamenta textibus ipsis inclusa animaduertuerint.

3. Censeo ergo cum hisce, eis locis S. Thom. sententiam in re præfati affirmantem non doctuisse imò verò absolute pro negatiua sterile: quare immerito pro affirmatiua vulgò citari. Primum obseruatione textuum ex aliis memorata: quia in eis S. Tho. æque seruati iustitiam distributiua, & gubernatricem à Deo ait in distributione suorum bonorum iuxta dignitatem, & exigentiam causarum & rerum naturalium ac iuxta merita operum causarum, seu agentium liberorum: quod primo loco probat Dionysij testimonio, est distributio ob exigentiam causarum naturalium: id verò, nec Dionysij nec S. Thom. nec Doctoris alicuius iudicio strictæ iustitiæ distributiue est: ergo nec distributio ob exigentiam similem meritorum agentis liberi strictæ iustitiæ distributiue esse potest. Confirmatur: quia testimonio secundo ait: æque, & tam ex ordine, & proportionem seruata à Deo in rebus naturalibus, quam in rebus liberis demonstrari Dei gubernatricem, & distributiua iustitiam: quatenus scilicet ex eo ordine censetur Deum rebus, tam naturalibus, quam liberis iuxta vtrarumque dignitatem, & exigentiam de bonis suis eis prouidere, & impertiri: ergo non alia, & abfinitas Dei gubernatrix distributiua iustitiæ rebus liberis, quam naturalibus, sed omnino similis, demonstratur ex ea distributione ad vtrarumque dignitatem, & exigentiam à S. Thomæ. Atqui ea respectu exigentia, & dignitatis rerum naturalium strictæ iustitiæ distributiue non est: ergo nec respectu liberorum. Respondet Ruz: cum aliquid coniunctum de pluribus asseritur, de singulis, iuxta cuiusque capacitatem intelligi debere: cum autem res naturales, vt potè irrationales iustitiæ omnis ad ipsas exercende à Deo incapaces sint male inde inferri respectu liberarum eius capacium iustitiam distributiua propriam non exerceri. Bona quidem solutio argumenti, vt à primis textus obseruatoribus proponebatur: probantibus, nempe, erga naturales res iustitiam distributiua à Deo non exerceri, quia incapaces sunt illam terminandi: cum enim in eo à liberis, seu rationalibus diffimiles sint à diffimili plane, &

male argumentum procedit, subadique bene Ruz ista solutio.

4. Nos autem arguimus, ex proportionem distributiue iuxta dignitatem, & exigentiam rerum naturalium, & liberarum, quam similem S. Thomas asserit vtrique nec magis, aut potius ex distributione proportionata ad dignitatem, & exigentiam rerum liberarum, quam naturalium abstrahendo & immemorata harum incapacitate distributione bonorum Dei ipsius gubernatricem distributiua iustitiæ demonstrari, & apparere: quare admissio (vt admittitur à S. Thomæ & omnibus) eam distributionem rebus naturalibus iuxta eorum dignitatem, & exigentiam è iustitia propriè distributiua non esse, rectè, & à simili porfuso inferitur, nec in distributione rebus liberis iuxta operum ipsarum meritum, dignitatem, & exigentiam è iustitia propriè distributiua le genere Deum: cuius ratio à priori vtrique est: quia in naturis est ius exactiorem strictum, vt ita Deus dignitatem, & exigentiam suæ in bonorum distributione annuat, neque in hoc strictum debitorum alterutris ita auocandi, sed precaria exigentia quadam vtrarumque rerum, nullamque illis ex parte Dei debitorum respondent, id quod testimonio primo docet Sancti Thomæ verbis, illis in commutatione bonorum suorum: quod enim alteri stricto iure ipsius debetur, non tam debitoris, quam creditoris, cui debentur bona communi æstimatione censentur, ac vulgari phrasi dicuntur. Secundo expresse id docet S. Th. locis n. 5. statim recitandis: vltimus probatur ex testimonio ipsis oppositis nihil ibi de iustitia Dei absolute talis proprietate: ibi enim vnam solum proprietatem, qua à commutatiua differt, recenset, nempe, quod hæc equalitatem arithmetica seruare debeat, distributiua verò solum proportionalem pro rerum dignitate: in hoc autem tota distributiue essentia non stat: sicut neque commutatiua, nisi ius, ac debitum strictum ad equalitatem arithmetica, vel proportionalem reddendi accedat. Hanc ergo solum proprietatem distributiue iustitiæ, nempe seruandi proportionem iuxta rerum naturam, dignitatem, & exigentiam in suorum bonorum distributione seruati à Deo ait: non autem in reliquis ad istam iustitiam distributiua requisitis: vt expresse prima parte testimonij primi, & patet ex voce exceptiua in quantum, & secunda eius parte quoad proprietatem iustitiæ commutatiua seruandæ equalitatis arithmetice commutatiua ipsi negat: quia autem, inquit, beneficia semper excedunt meritum creature. Nec amplius quidquam eo, & reliquis testimoniis ex prima parte, & 1. contra gentes Sanctus Thomas contendit.

5. Ex eius verò, quod secundo loco promissum probatione præfate interpretationes illustrentur, & quidem debitorum strictum creaturæ, ac subinde ius illius contra ipsam (sine quibus iustitia propriè strictæ distributiua esse nequit) omnino à Deo, supposita eius etiam promissione, repellit: etenim 1. 1. quæstione 111. articulo 1. ad 2. duplicem explicans sententiam, quo rebus naturalibus aliqua naturalia, & meritis super-naturalia premia debentur dicantur subdit. *Natura autem modo dicitur debitorum propter hoc quod Deus creaturæ obligatur: sed potius in quantum creaturæ debet subiecti Deo, vt in ea diuina ordinatio impleatur: quæ quidem est, vt talis natura talia contineat, vel proprietates habeat, & quod talia generet, consequatur: quibus in aduersatiua. Sed potius in quantum creaturæ debet subiecti Deo, &c.* Quam debitorum obligationi negat in Deo appositum rationi à se, non semel, contra iustitiam Dei, quæ debitorum in ipsa situm requirit, iterum insistens: quod debitorum subiecti proprius, quia debitor, illi alteri sit necessario subiectus, item quæst. 114. art. 1. ad 3. ait: *quia natura debitor non habet rationem meriti, nisi ex præfati ordinatio diuina ordinatio, non sequitur, quod ipsa ne diuina ordinatio, sed sibi ipsi in quantum debitor sit, vt sua ordinatio impleatur: & 1. p. q. 1. art. 1. ad 3. debitorum idem sic explicat: Deum ius est Deo vt impleatur in rebus id, quod eius sapientia, & voluntas habet. Quare eis omnibus locis, & creaturæ ius in Deum, & debitum huius creaturæ expresse exclusit, sine quibus iustitia, vel commutatiua, vel distributiua bonorum Dei esse non potest vt*

cert. i. pro i. nostra conclusione arguimus. Scio nostrum Ruiz d. 56. sect. 4. à n. 7. hæc loca pro debito proprio reum præstandam non autem creaturæ, cui præstanda sunt, sed potius Deo ipsi præstituri offerri, in quo conuenimus; dissentimus tamen in eo: quod debitum reum solum, non autem creaturæ cui præstanda sunt, sed solum præstituro, vt Dei iustitia propria erga illam exerceatur, satis esse putat: quod supra impugnauimus.

6. Negatiuum sententiam sectantur, quotquot vniuersum propriam Dei erga homines iustitiam negant, magno numero à nobis recitati. Speciatim verò Durandus in 4. d. 46. quæstion. 1. Azor. noster tom. 3. Moralium institut. lib. 1. cap. 10. quæstion. 3. tametsi quendam eius modum admittat, in eamque etiam variis locis, & augmentorum solutionibus videtur inclinare Ruiz etiam noster disput. 88. et vocibus aduersetur, Molina supra, & Valquez d. 86. cap. 2. cum aliis Ioann. Propositus 1. y. quæstion. 21. art. 1. dub. 2. numer. 12. quorum reliqui præter Azorem, tametsi modum aliquem iustitiæ distributionis expresse non admittant, ex omnium tamen rationibus cum absolute Deo denegandi, satis constat, eos omnes illam secundum modum aliquem, seu quodammodo in Deo admittere: sicut & commutatum, vt superius diximus, materialiter sumptam pro æqualitate siue Arithmetica siue Geometrica, & proportionali dati & accepti: vt mox expressius nostra secunda conclusione explicabimus: atque ex eis doctoribus immò & sacra Pagina deducemus: sed pro hac sententia numerandus in primis Sanct. Thom. erit: vt patet ex iis quibus hæc sententia genuinam eius mentem à communiori eius interpretatione vindicauimus: quibus & nos libenter subseribimus eorum sententiam duplici conclusione infirmata explicatis, & distinctis certamine secundo traditur.

CERTAMEN II.

Secunda sententia duplici conclusione explicata probatur.

1. Dicendum primo est. Iustitia strictè distributiva secundum totam suam essentiam, & proprietatem nequit Deo ad creaturas, adhuc rationales: ac laudabiles, & meritorie de condigno operantes conuenire. Habet citatos Patrones conclusio. Probatur: quia iustitiæ cuiusvis operatio vnius respectu alterius debet esse ex stricto debito vnius ad alterum, & iure stricto huius in illam debito illius correspondente (vltæ æqualitatem siue proportionalitatis & geometricam vel Arithmetice & ad aritmetice) aut nihil meritis operum, & dignitati operantis siue proportionaliter siue Arithmetice æquale potest Deus distribuere ex debito ipsius proprio, & stricto respectu eius creaturæ, neque ex iure stricto & proprio huius contra ipsum: ergo ea distributio Dei nequit esse ex iustitia propria, & strictè distributiva. Maior satis à nobis monstrata est qu. 1. certam. 2. atque qu. 2. certam. 1. & 2. his etiam locis minor: sed vltimus hæc minor probatur ex dictis quæst. 1. certam. illo secundo; quia debitum illud iuste retributionis oriri debet, vel ex iure particularis creaturæ, vt particularis, seu priuata persona est, ac non pars Reipublicæ rationalis, vel ex iure Reipublicæ rationalis in bona Dei distribuenda, & subinde creaturæ rationalis, vt pars eius Reipublicæ est: sed neutro modo potest creatura rationalis rectè operans, iuste etiam, & sancta, & condigne subinde merens, bona supernaturalia Dei ius contra Deum acquirere, cui in illo debito strictum creaturæ respondeat; ergo. Minor hæc probatur vniuersum primo, quia alias ad certam præmiij supernaturalis retributionem opus Dei promissionis non foret: cum citra illam ex iure, & debito illo Dei certo, & infallibiliter à Deo retribuatur, quin fieri aliter à Deo posset, id quod vel aduersarij ipsi meritò negant.

2. Secundo particulatim: quia rationalis creatura etiam condigne illa bona promerens, vt persona particularis ac priuata est, etiam æquiualens Arithmetice, vel Geometricæ cum præmio ponat, dignisque, altervero modo, præsit, non potuit ius exactiū strictè, sed precarie solum exigentia quemadmodum res omnes naturales suas proprietates, & perfectiones naturales exigunt à Deo, sed nec ex iure Reipublicæ rationalis & subinde nec meritorie, & condigne operantis rationalis creaturæ, vt pars eius Reipublicæ est: siquidem bona illa Dei sunt propria, non autem rationalis Reipublicæ, quoad ius, & dominium illorum, tametsi eius propria, quoad receptum capacitatem dici possint: quia irrationales creaturæ incapaces eorum sunt: atque de suis solum, ac non de bonis alterius, potest quis, siue voluntate, siue præcepto, siue lege legitime, ac non contra ius alterius, ne dum ex iure, disponere; ergo nec de distributione bonorum Dei potest Reipublica, rationalis adhuc, sed Deus solum pro condigne operaturis legitime, & ex iure disponere. Mitto Deum omni creatæ potestati superiorem non domino, sed iurisdictione etiam esse superiorem: quare nec legi alias etiam legitime Reipublicæ rationalis creatæ esse subiectum, nec distribuendi ad ea habere potestatem. Confirmatur quia lex iustæ distributionis potestati Magistratus à Principe vel Republica committitur in bonis solum Reipublicæ, vel absolute, vel pro viginti, & accidentaria occasione est, non autem in bonis eorum, vt particulares, & priuata personæ: quare neque erga bona eorum, vt priuata personæ sunt ea æqua proportionaliter, vel arithmetice distribuendi debitum aut obligationem inducit, cum ergo bona omnia merito, etiam condignitatis, operantibus, pro cuiusque valore meritorie distribuenda à Deo ipsis solum, non autem Reipublicæ rationalis sunt, nequit ex illius iure ita distribuendi debitum vllum habere: quare nec ita illa ex iustitia distributiva bene operantibus impertiri, etsi eam possit in distributione illorum, immò, & seruet æqualitatem, & proportionem. Confirmatur denique, quia, si priuatus quis Reipublicæ bona sua concubus bene operantibus ea proportionem distribuatur, nullo sanè debito suo, iure illorum, neque ex iustitia strictè, & proprie distributiva distribuatur. Nec præstat recursus ad Dei promissionem, ex qua nullum creaturæ ius queri contra Deum, nec debitum Dei strictum creaturæ, sed sibi solum ipsi, & fidelitatis, vt ex Patribus & ratione, ac nuper ex S. Th. fuisse monstrauimus.

3. Dicendum est secundo: iustitia distributiva, quoad proprietatem seruandæ æqualitatis proportionalitatis ad cuiusque meritum, ac proinde aliquomodo potest, debetque Deo concedi. Hæc conclusio omnium Doctorum est, etiam eorum, qui nobiscum negatiuum conclusionem de proprie, & strictè distributiva iustitia docuerunt immò verò nec ab illo Catholico Doctore potest negari, ita enim eaque proportionem, & meritum cuiusque ad præmiij magnitudinem ratione habita reddi præmia à Deo posse, imò & de facto esse reddenda constans scripturæ & Patrum ac Theologorum (nemine dempto) sententia est 1. Corinth. 9. qui parit seminatur, parit & meret. Ioannis 14. in domo Patris mei mansiones multe sunt. Matth. 16. reddet unicuique secundum opera eius: quod ad verbum etiam scripsit Paulus ad Rom. 2. & 1. Corinth. unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Idemque ipsum in parabolis minarum, & talentorum continetur: quanquam illis aliud etiam dogma significetur simul maius, nempe meritum nostrum, quod maiori subinde præmio seruata proportionem rependitur maiori gratiæ auxilio in ratione gratiæ, & doni à domino provenire id etiam expresse Dionysius Arcopagita recitatus à S. Thoma certam. 2. ex 8. de Diuinis nominib. & post pauca; diuina enim iustitia omnia disponit, ac determinat, omniaque non confusa inter se, nec permixta custodiens, itaque sunt omnibus, quod cuique accommodatum est tribuit pro ea, quæ unumquodque eorum, quæ sunt attingit dignitate. Id ipsum S. Thom. docuit expresse recitatus etiam eodem num. 2. & sano eam proportionem seruare in præmiis reddendis, quam merita operantium seruant inter se se, etsi non ex debito villo, bonum atque honestum est, & in quod proinde abique vlla imperfectione ferri de fa-

quo, atque habitualiter possit honestissime inclinare.

4. Sed inde obicitur primo, is actus eaque habitualis inclinatio virtus aliqua vel actualis, vel habitualis in Deo est; non fortitudinis, non misericordiae, nec liberalitatis, nec alterius virtutis propriæ: ergo iustitiæ propriæ, vel commutativæ, vel distributivæ, vel legalis specialis, at, nec commutativæ, nec legalis specialis est per nos, ergo distributivæ iustitiæ propriæ virtus est. Prima consequentia probatur: quia moralis nulla virtus propriæ talis esse in aliquo potest, quin ad aliquam speciem virtutum moralium assignatarum, agitarumque hæctenus Philosophis, & Theologis propriè spectet; alioqui innominata, & ignota innumeræ virtutes, ultra illas notas, pro cuiuslibet libito quotidie essent admittendæ, quod absurdissimum in Philosophia, & Theologia est. Negatur tamen consequentia illa. Plures siquidem virtutes Morales Philosophis, & Theologis, adhuc in creatis, admittuntur, quæ ad nullam earum generalium specierum classem propriè spectent, & directè, sed indirectè solum, & reductivè: quatenus proprium aliquid, non autem totam essentiam virtutis alicuius ex speciebus illis participant: quare partes illius speciei, potestatis solum dicuntur. Ad eum igitur modum distributio præmiorum à Deo meritis cuiusque proportionata, cum eam distributivæ iustitiæ proprietatem servet, etsi alteram huius essentiali partem ita ex debito ad creaturam, & huius iure contra Deum ad eiusmodi distributionem præmia largiendi reductivè ad iustitiam distributivam pertinebit: quia quodammodo ratione eius proprietatis (etsi non absolute & strictè, iustitia distributiva est.

5. Obicitur contra secundam conclusionem distributio seu collatio præmiorum à Deo est ad æqualitatem Arithmeticam meritorum cuiusque: ergo potius in eo commutativæ, servat proprietatem, quam distributivæ, quæ non Arithmeticam sed proportionis servat æqualitatem. Antecedens certum ex scripturæ locis est & consequentia videtur certa. Maxime cum Arist. 5. Ethic. c. 2. sub fin. dicat: *una quidem species est eaque in distributione consilii, aut honoris, aut pecuniarum, aut ceterarum rerum, quæ inter eos dividi possunt, qui in eadem civili societate versantur: in his enim sit, ut quisque non æquum habent ad alium, & æquum, quia personæ dignitas attenditur iuxta id, quod subdit. c. 3. post init. sic. Quod in distributionibus est, omnes uno ore pro dignitate æquum oportere esse dicunt.* Quod explicatius deinde persequitur, quare maiori minori que dignitati æque respondet maius & minus; & tamen in quantitate necesse est esse unius ad alterum inæqualitatem. Magna, & quam oporteat, maior controuersia Doctoribus est: an Deus in præmiorum pro meritis distributione commutativæ, an distributivæ iustitiæ servet proprietatem? commutativæ formam servari docet Valsq. 1. p. d. 86. c. 2. distributivæ potius servare docent omnes, qui distributivam iustitiam esse admittunt; etsi inde formam commutativæ etiam servari, negare non debeant, commutativam absolute negantes, ut ex dicendis patet. Pro hac sententia stat Ruiz noster tota d. 59. à n. 3. Noster autem Ioann. Præpos. supra dub. 2. n. 13. & Ruiz d. 59. sect. 1. cum 3. virtutis virtutis formam servari docet, cui, & nos consentimus, & primo: commutativæ formam servari, constat ex locis scripturæ datis n. 3. & ex nostra doctrina de elevatione nostrorum operum ad præmij supernaturalis condignum meritum ex dignitate, & sanctitate operantis: ad tantum nimirum Arithmeticè, nec amplius, quam opus secundum se ac seclusa operantis dignitate, ex naturalibus præmiis mereatur: quod argumentum ex eodem principio, non adeo explicato, nostri Valsquez pro hac parte est.

6. De distributivæ etiam servata adeo in meritis præmiandis forma, maior est difficultas supra tractata, cui tamen sanctius facilius posset, si operibus æquis è maiore gratia habituali operantis maius præmium respondere doceremus cum Soarzo tom. 3. de gratia lib. 2. cap. 22. & Cancellanis nonis omnibus, etiam Toletanis nonis recentioribus non paucis: quia, & dignitas operantis maior & minor in retributione attenditur iuxta Aristotelem, essetque in ea æquale & inæquale quod explicuimus, etiam respectu operandum eiusdem speciei ornatorum: at vero, cum nos eam sententiam, & contra

de merito videremus, & controuersis de satisfactione, & merito Christi relectimus; tamen in operibus humanis Christi, & reliquorum iustorum, atque Deiparæ præmiandis (si eius maternitas formalis sanctitas sit, vel speciei aliorum quam nostra gratia habitualis, ut citius controuersis suspicabamur) dignitas etiam personalis attendi, ac proportionaliter ad illas præmia ipsi distribui facile deprehenderetur, ceterum adhuc in sanctorum ac iustorum reliquorum per eiusdem speciei gratiam habitalem meritis præmiandis, tamen ex maiori augmento gratiæ præmij operis non augetur probatur: quia, & proportionalis æqualitas distributionis præmiorum in eis præmiandis à Deo attenditur, & servatur: siquidem, sicut se habet præmium, ut quatuor, respectu meriti, ut quatuor, ita præmium vt duo, vel vt octo respectu meriti, vt duo, vel vt octo, sicut reipublice honores, & maiores, pro maiori personæ dignitate, minores vero pro minori distributi seruant proportionem, atque in eis distributivæ proportionalis æqualitas subinde seruatur.

7. Quoniam verò in attentione sola dignitatis personarum ad honores &c. ipsis tribuendos nequit æqualitas ad amissum, & arithmetica, sed solum prudenti estimatione morali seruari: quia dignitatis attente magnitudo, sub arithmetica mensuram non cadit: quare respectu omnium, plurimumque, & singulorum bonorum reipublicæ eo titulo receptorum forma commutativæ iustitiæ nullatenus seruari potest, at verò in meritis plurimum iustorum remunerandis respectu singulorum, & omnium distributivæ sumptorum forma commutativæ iustitiæ seruatur, quia ad amissum, & æqualitatem Arithmeticam valoris meritorum, & tanti pro tanto, ut aiunt, in singulis, & omnibus distributivæ sumptus præmium est: simul autem distributivæ iustitiæ forma in præmiis collectis, & præmiis disunctis sumptus seruatur: quia proportionaliter ad merita omnes præmiatur; quod deficiente, si unus solum esset præmiandus, si qui præmiaretur, posset præmiari: quia proportionalitas, seu proportio proportionum in bonorum retributione, siue meriti, siue dignitatis titulo, & personarum, & retributionum illis faciendarum pluralitas requirit: sibi enim, & respectu eiusdem proportionis æqualitas esse non potest: quo plane distributivæ commutativæ iustitiæ, quæ respectu unius esse potest, valde differt; non tamen differentia contradictoria, & commutativæ iustitiæ repugnante; quin hæc plures, in quibus, seu respectu quorum exerceatur, etsi non recitat non excludit: quare neque seruari in omnium collectis sumptorum præmio efficiendorum retributionibus proportionalitatem eam vero etiam à Deo attendendam verba illa recitata ex Mathæo, & Paulo, & tunc videtur unicuique secundum opera eius, satis ostendunt, & ipsi attentionis eius honestas suadet.

8. Certè, si hæctenus dicta bene teneantur, nihil est, quod aliqua difficultatis specie obici possit: præoccupatum. Nam quod commutativæ formæ servandæ etiam formæ distributivæ non officit: cum alteri non contradicat, ac proinde non simul scilicet eodem etiam actu attendi valeat, & obseruari. Quod autem in distributivæ creatæ bonorum reipublicæ, quæ amplius uni, vel quo pluribus, minus singulis distribuitur per accidentis distributivæ iustitiæ, & formæ est bonorum limitatione, & materiæ distributivæ cunctarum Quod verò forma etiam legalis iustitiæ specialis, & gubernatricis vniuersi commune bonum intendens à Deo seruetur, non obest, quominus seruetur forma diuersarum aliarum, vt proximè de harum similitudine oblatione dicebamus; quare, etsi hæc, & tacta à nobis cursim alia multis confirmationibus opponat Ruiz noster nec paucioribus instantiis & doctrinis soluantur, & illi dixisse sit satis.

QVÆSTIO IV.

*An iustitia propria, & strictè vindic-
tina sit Deo tribuenda.*

Indicatio iustitiæ à distributiva, de qua proxime, materia solum differt necessariò, non forma præmiorum; quippe solum distributiva illa est; vindicatio vero, de qua in præfati, suppliciorum tantum distributiva est; & penarum: quare veraque distributivæ tota sua amplitudine acceptæ ambitu continetur; tamen ratione diversæ de veraque decissionis, & fundamentorum eius merito, vt diximus variisque quæstiones fuerint à nobis diluæ.

CERTAMEN I.

*Sententiæ oppositæ, & affirmantiis no-
stræ fundamenta leuiores.*

Vindicatiam, seu punitivam iustitiam propriam strictam denegant Deo, quotquot iustitiam strictam & propriam Deo vniuersim denegantur relati q. 1. cert. i. num. 2. si duos inconsequentia notatos doctores excipias, qui iustitiam vniuersim Deo negata, distributivam tamen tota sua amplitudine acceptam ipsi concedunt. Ceterum Soarius d. de iustitia diuina sect. 5. tamen Deo iustitiam propriam speciatim distributivam præmiorum concedat; at verò penarum iustitiam in Deo non proprie vindicativam, seu punitivam esse admittit; sed solum specialem illam prouidentiam, & gubernatricem esse late contendit, eam generalem & c. vocans, ratione amplitudinis materiæ, ad quam legalis prouidentia; & gubernatrix Dei iustitia vltra penam pro demeritis iustificationem extenditur; non autem, quia non iustitiam strictam, & solum generalem, quæ omnem virtutem continet esse putat: quare non parum vt ait Ruiz d. 60. sect. 1. num. 1. sententia hac ab eorum, qui iustitiam solum generali acceptione in Deo admittunt, sed valde discordat. Quarta verò Molina Lect. 1. & Lorca sententia, quam hac in re idem Doctor commemorat, qui vindicativam Dei iustitiam non proprie talem, sed partem eius potestatiuam esse volunt, quia ab eius proprietate deficit, eadem cum sententia est omnium negantium iustitiam strictam vniuersim, & consequenter vindicativam Deo: ij siquidem omnes ideo negant, quia puniendi peccata affectus, & exercitium, quare & inclinatio ab affectu, & inclinatione proprie vindicatiue iustitiæ deficit; tamen formam eius, & proprietatem aliquam seruet: ac proinde pars potestatiua vindicatiue iustitiæ in Deo sit, aduicque possit: id quod, nec Soarius negat; licet ab aliis negantibus differat, quod hi ad nullam specialem iustitiæ propriæ, & strictæ dicte speciem, sed solum potestatiuam ad vindicativam; Soar. verò ad specialem gubernatricem proprie acceptam pertinere contendat: quem sequitur Falol. dub. 56. vbi solum prouidentialem esse vult, & probat alios citans.

2. Secunda sententia iustitiam propriæ, & strictæ punitivam, seu vindicativam in Deo recognoscit: ita omnes qui distributivam proprie acceptam Deo concedunt relati à nobis q. 2. cert. i. n. 2. circa med. versu ex aliis vero: in quibus Gonzal. Albelda, quamvis inconsequenter ad suam sententiam iustitiam strictam & propriam vniuersim Deo negantem: sed ex his etiam qui distributivam iustitiam denegant Deo, punitivam, seu vindicativam iustitiam strictam, & propriam Deo specialiter concedunt.

Magister in 4. tota fere. d. 46. vbi S. Th. q. 1. art. 2. apud, & præfati quæstionem, 4. & art. 3. S. Bonau. art. 1. maxime q. 4. vbi Richard. & Carth. q. 1. præfati col. postrema, & quod magis mireris Durandus ipse, iustitiæ strictæ Dei impugnator generalis, propriam punitivam in Deo admittit ea d. 46. q. 3. fin. dicens, *Secundum iustitiam proprie dictam debet poni quæ pro merito intelligitur*. Consequenter etiam, qui vel ad commutativam, vel distributivam proprie eam reducunt, inferius citandi: item qui neutrum ex his propriæ acceptam, vel expresse sicut nos Deo concedunt: in quibus noster Ioannes Prapostius supra dub. 4. n. 16. versu *Respond. affirmatiue* (tamen n. 17. à proprietate iustitiæ vindicatiuam deficere doceat, quæ vindicatiua, iuxta propriam ipsius explicationem asserat tandem, vel eis limitationibus vtramque illam Deo concedunt, vt negare videantur ex quibus est noster Ruiz d. 60. quibus & nos vltro consentimus. An verò ad specialem iustitiam commutativam, an ad distributivam propriam, aut ad speciem alteram quam piam virtutis iustitiæ strictæ spectet? Scholasticis est quæstio, illi similis, quam de præmiorum distributione à Deo faciendâ, siue, quoad proprietatem, siue, quoad formam examinauimus q. 3. de quo cert. commutativam esse censuit Aureolus in 1. d. 46. art. 1. post 3. propositionem col. vlt. §. *est autem* Argentina in 4. d. 46. q. vn. a. 1. concl. 2. Sorus 3. de iust. q. 5. art. 4. ad 1. Arag. 2. 2. q. 6. r. a. 5. circa solut. 1. circa solut. primi argumenti Azor. tom. 1. In tit. moral. lib. 1. c. 10. q. 4. licet hic quodammodo solum iustitiam omnem propriam, quare, & hanc adco admittat, vt qu. 2. obseruabamus: vnde solum quoad formam, non autem quoad proprietatem iustitiam commutativam esse de vindicatiua admittit. Ad distributivam autem speciare insinuat Magister, in 4. d. 46. §. *sed quomodo*. Etiam S. Th. ibi q. 2. art. 2. ad 1. Rich. art. 1. q. 1. corpore post med. Scotus q. 4. sine Carth. q. 3. col. 2. Capreol. in 1. d. 45. q. 1. art. 1. ad arg. contra 14. concl. Caiet. 1. 2. q. 6. r. a. 4. §. vlt. Salas 1. 2. tom. 1. tit. 7. d. 7. n. 5. Nauarette 1. p. tom. 1. contr. 28. §. 6. versu *circum auctoritatem*. Ruiz noster citat d. 60. tota sect. 4. & 5. Alij verò vtramque commutativam scilicet & distributivam in puniendis damnatis exerceri à Deo censent. Denique Soarius & Falolus ad neutram spectare vindicativam sed ad gubernatricem & prouidentialem iudicant, vt vidimus n. 1. fundamenta harum sententiarum quatenus nostræ aduersantur subiciam inferius nostræ probatione satis debitata.

3. Leuia quædam pro affirmante nostrâ sententia circa quæstionem propositam præcipuum producenda sunt, ne quis eius veritatem non satis firmis fundamentis imponat. Et primum sit, quod ex frequentissimis scripturæ testimoniis desumitur, quæ specialissime in delictorum punitione, seu temporali, seu æterna iustitiam Dei exerceri clamant: quia ea semper redditur à Deo iustum: vt videre est Iob. 3. Elther 14. Itæ 59. Threnor. 1. Daniel. 9. Psal. 7. 9. 10. 57. 128. sap. 12. ad Rom. 1. atque alibi milles, quorum firmitati accedunt in eandem sententiam Patrum vel ea loca commentantium, vel libros de aliis scribentium, concors sensus & iudicium, Clem. vtrique Rom. & Alex. Nazianz. Tertul. Basil. Damasc. Ambros. Anselm. Chrysost. recitati à nostro Ruiz d. 57. lect. 3. & 4. Aug. 3. de liber. arbitrii. cap. 4. à med. 13. de Trinit. cap. 12. sub fin. quæst. 2. super exod. lib. 2. c. 143. inchoata exposit. epist. ad Rom. vers. med. de natura boni c. 7. fin. 1. Retract. cap. 26. Greg. Magn. lib. 2. in 1. Reg. c. 2. sub med. 8. moral. c. 8. post med. lib. 2. 9. c. 5. ad id Iob. 38. *Auferetur ab impiis lux sua*, Fulgent. 2. de remiss. peccator. c. 6. sub init. c. 9. sub fin. c. 2. post med. Prosper. ad excerpta Genuens. dub. 6. August. de prædest. sanctior. c. 9. dicentem, *ex vno omnes esse in condemnationem siue dubitatione iustissimam* exponens dub. 6. & 8. ac rursus epist. 16. quorum etiam testimonia recitat idem Ruiz d. 60. lect. 2. à n. 8.

4. Ex his autem omnibus arguit Ruiz quod ea specialitate concordia, & frequentia à scriptura, & Patribus de aliquo asseritur, proprio, ac non metaphorico, tropico, ne sensu intelligendum est: atqui de punitione peccatorum à Deo iustam, atque ex iustitia esse his omnibus scripturæ, & Patrum concordibus, & frequentissimis esse, immo & iustissimam esse dicitur: ergo proprio sensu, ac non metaphorico, tropico, seu figurato sensu dicitur, debetque à Theologis intelligi, ergo de iustitia vindicatiua.

dua proprie & stricte tali. Respondere tamen facile potest, ut supra testimonio totidem pro commutativa, aut distributiva iustitia proprie tali: admissio toto syllogismo negando consequentiam secundam: quia, ut diximus ibi propria iustitia acceptio, & significatio multiplex est, nec unica pro iustitia propria, & stricta immo vero eius pro redditione aequalis propriam, & vulgarissimam omnium esse, etiam ea ex iure & debito in quibus stricte iustitia essentia fundatur non sit: quod solum a scriptura, & Patribus tot testimonio intendi certum videtur: siquidem ea solum ratio in eis assignatur: quod poena, & delictum iusta, id est ad aequalitatem sint; quin poena, & supplicium Dei excedat. Præterea, ut ex regula interpretandi scripturam constat, quodlibet Deo aliqua quantumvis frequentia in scriptura tribuuntur, quæ proprie accepta absurdum aliquid, ac Deum indecens continent, proprie, & simpliciter accipienda non sunt, sed figurate, secundum quid, aut metaphorice: at reliqui affirmantis nostræ sententia Patrum in vindictiva iustitia stricte dicta aliquid indignum Deo contineri docent: nempe debitum non solum poenarum patiendarum in peccatore sed & debitum strictum actionum iustitiarum eo puniendi in Deo (ut in rationis communis solutione dicemus) quod nec in Deo est, nec Deum decet, ergo in eorum doctrina maior syllogismi firma non est, nec sine distinctione admittenda, sicuti & minor ex quibus consequentia ad rem præsentem non tenet.

5. Communis ratio reddere iniquis debitum supplicium, tantumque quantum meretur eius iniquitas honestum est, & virtutis specialis, tam in supremo iudice Deo, quam in creatis iudicibus: atqui ad nullam aliam ex moralibus spectat: ergo ad iustitiam vindictivam strictam, & propriam. Confirmatur: quia, si in poena, quæ excederet merito delicti, à Deo, qua iudice (nec solum, qua supremus creatorum Dominus est) iniuste stricte, seu contra strictam iustitiam Deus ipse ageret: ergo adæquatione poenæ, quam, ut iudex, Deus infligit ad meritum delicti ex stricta iustitia vindictiva se gerit: confirmationis huius argumentum irrefragabile iudicat Ruiz lect. 3. nu. 18. Sed eadem solutione vtrumque evanescet, & primum diluimus in simili q. 3. cert. 2. n. 4. asserentes in præmiandis ad exactam aequalitatem iustorum meritis virtutem, procul dubio, aliquam à Deo exerceri, quæ ad nullam aliam quæ iustitiæ strictæ non sit directe, & tanquam eius species pertinet; aut neque ad strictam iustitiæ speciem aliquam, & directe pertinere: quia neque ex iure stricto vnus contra alium, & huius debito ad illum (sine quibus species nulla strictæ iustitiæ, omnium sententia, esse potest, à Deo exercetur: quare cum actum præmiandi exactissime iustorum merita indirecte solum, & reductivè ad iustitiam spectare, tanquam partem potestativam illius, quia, quoad observationem aequalis in præmiis reddendis strictæ iustitiæ forma à Deo servatur: aut defectu iuris, & debiti stricti inter præmiatam, & præmiatam à iustitiæ strictæ proprietate deficit in Deo, quod ipsum ratione defectus eiusdem de actu puniendi in Deo dictum puta: formaliter, & directe nullius ex generalibus virtutibus moralibus esse, sed solum esse iustitiæ partem potestativam.

6. Hanc vim argumenti; quod contra affirmantem, suam etiam, sententiam ex huius solutionis doctrina confici posse vidit, conatur eludere Ioannes Præpositus: contendens iustitiam propriam vindictivam solum esse iustitiæ proprie dictæ potestativam partem, quæ debitum, iustque strictum natura sua non requirat, ac subinde à iustitiæ proprie & strictæ dictæ proprietate deficiat; etsi tota proprietate vindictiva iustitia sit, atque iustitia alterius, quæ debitum & ius strictum requirit: pars solum potestativa. Contra tamen: quia ea doctrina de iustitia vindictiva univèrsim sumpta, prout ab increata abstracta, & creata singularis, contra Aristotelem, reliquosque Philosophos, & Theologos est, qui iustitiam strictam talē, & requirentem debitum vnus & ius alterius strictum in illam diuidunt in commutativam distributivam, & vindictivam & partem distributivam tota sua amplitudine acceptæ reputant: ac proinde iustitiam propriam, & strictam diuisione prima in commutativam & distributivam diuidunt adæquare: in ea vindictivam, seu distributivam poenarum pro sceleribus delinquentium continetur. Tertiò:

quia, ut huius questionis præfatione dicebamus iustitia distributiva pars in præmiis reddendis à vindictiva, quæ alia pars est in reddendis poenis, seu suppliciis sola materia bonorum seu malorum pro meritis, nullaque alia formalis ratione differunt, at per se pars illa distributiva poenarum debitorum; & ius est sua ratione formalis requirit, ergo, & pars distributiva poenarum. Quarta demum quæ hac abstractione à stricto debito, & iure in vindictivam secundum se spectata admissa, eadem facilitate in distributiva admittetur, admittique debet; quin contra hanc in Deo, & commutativam admittentes, quidam Ioannis Præpositi & reliquorum negantium argumenta præstent, semel hoc iuris, & debiti stricti carcere perfracto.

7. Inde facile negatur confirmationis, cui adde Ruiz noster fidei, consequentia, antecedente admissio, cum quim duo essentialiter iustitia propria, & stricta vindictiva requirat, ius nempe & debitum strictum, atque demeriti, & supplicij aequalitatem, etiam ex parte potestatis ab ea deficere citè contrariari, nempe ob aequalitatis, vel ob iuris debiti defectum: quare supplicium excedens iustitiæ vindictivæ contrariatur, adhuc in Deo, ut iudice, si per impossibile excederet; quin non excedens ex iustitia strictæ vindictivæ sit ob debiti stricti defectum: sed multa eruditio, & ratione Theologica debitum hoc strictum puniendi peccatores in Deo contrariari ostendere, ne ea ex parte in eorum supplicia à stricto & proprie vindictivæ iustitia cuiusmodi exercitum debet: fundamenta fortiora eo deueniunt, ut, ex quo le Deus iudicem omnium legum suarum, & poenarum promulgatione rationalibus creaturis declaravit puniendi illos, non ius solum sed & debitum habeat, contra quod, & iustitiam ageret, si eos non puniret: iuxta id Psalmi 49. *existimasti iniqui quod ero tui similis? arguam te, & vinum contra faciem tuam*: scilicet peccata tua. Dicit principium fundamentorum pro debito stricto Dei ad poenam infligendas adducendo à nostro Ruiz exoritur: quia alia plura fundamenta ipsius supra à nobis innata quod rerum ipsarum debitum aliquo debito personæ, qui eas alteri debeat, ad strictam inter eos iustitiam constituendam sit satis. Cæterum nec apparatus roboris ratio vim habet siquidem nec iudicaria Deo potestas ab ea promulgatione pendet, eam continetur, sed ipsius naturæ, & essentia est agnata potestas constitutionalis respublica eo ipso, quod sit, subiecta, & subordinata natura sua est. Promulgatio vero illa poenarum, in ita punio finaliter peccatores Deus efficaciter statueret, nullatenus Deum ad infirmationem poenarum teneret: tamen autem ex decreti sui immobilitate, & veritate promulgationis suæ, cum decreti eius, tum poenæ infligendæ: quod quantum à debito stricto iustitiæ abstractæ superioribus ostendimus, est quippe debitum decernere suæ, ac sibi ipsi totum, non alteri.

8. Nec aliud verba adducta Psalmi 49. *tu facies iniqui enim nomen*, quo iudicandum peccatorem perperam compellat, non strictam solum iustitiam significat, sed peccatum quodvis vi patet. Secundo in eo Psalmi, est de finali iudicio alterius vitæ agitur, non tamen de illo solo, sed & in præsentem, nec cum peccatoribus solum, sed cum iustis, ut constat ex verbis anterioribus præsertim 14. & 15. nec verba obiecta de peccatoribus infligendis, sed de convincendis peccatorum sceleribus sunt, quin eorum tergiversationi illis locus superius vult exceptioni de falso impostis criminalibus vi in Tribunalibus evenit: maxime, quibus peccatores & scelerati iustis adfunt, constat ex textu ipso opposito, & immo antecedente: quod sic habet. *Sedens in iudicio, siue vindex adversus fratrem tuum loquebari*: & *adversus fratrem tuum mater tua ponebas scandalum*. Illas scilicet & iustitiam autem me, per silentium, tuis contra innocentes constituit, se calumniis putes, tuque prauitatis. *existimasti iniqui quod ero tui similis? calumnias, scilicet, tuas probavi*. At non potius reprobans atque in iudicium obferens: At non potius reprobans atque in iudicium obferens: *ergo quam te de eis & reliquis sceleribus tuis, quæ recentibus statuas contra faciem tuam peccata, omnia, & vindex tu ipse in iudicio meo oculatus testis contra te ipsum meque iniquitatem ostendam*, non quidem Patrum illud potius obferatorem, exactissimum iudicem, vnde claret eis verbis intentum. Ruiz nostri non probat. CERTAM

CERTAMEN II.

Solidior affirmantis conclusionis probatio.

Tota, ut vidimus affirmantis strictam iustitiam vindictarum Dei in punitione peccatorum difficultas stat, in strictis iure, & debito poenæ inter Deum, & peccatorem, ostendendis, quod assignare desperant plures. Rursum noster autem satis feliciter adiuvant: multiplici verò ex capite, me iudice, orta difficultas fuit & adolevit. Primum: quod iudicariam potestatem creatam, siue ex electione, ab increata, & diuina minus, quam oportere, distinguentes ea omnia, quæ in potestate creatæ ad iustitiam vindictarum strictam exercendam requiruntur, in increata, & diuina ad exercitium propriæ, & strictæ vindictæ iustitiæ requirebantur: cum autem in potestate creatæ debitum puniendi delinquentes viderent requiri, respondens reipublicæ iuri, ut vindicta de seclis sumatur à iudice per ipsam rempublicam proxime, vel remote ad id munus constituto: atque item ex iure, quod eiusmodi electione, & constitutione alicuius à republica, vel Principe in iudicem priuati illius personæ habeat, ut æquum inter ipsas iudex feruet, feruareque faciat, ac proinde personæ alterius concius delicto læsæ damnum à lædente eiusve bonis reficiat. Hoc autem totum in iudice natura, & essentia sua physice tali, ac supremo, Deo nullatenus inuenitur, inuenitur potest: cum, neque ex reipublicæ, siue rationalis, siue vniuersæ electione iudex constituitur: quare neque ad iudicem similitudinem electionum legi subiaceat, neque eius aut priuatarum personarum stricto iuri sit obnoxius, sed sui proprius iuris, & dominij in illas, & vniuersam siue rationalium, siue irrationalium etiam, rempublicam permaneat, etiam, cum ipsarum iudex persoluit.

Secundo non animaduertunt iuris, ac debiti ad iustitiam vindictarum strictam, & propriam requiruntur à debito, & iure ad alias species virtutis iustitiæ propriæ diuersitatem: in his quibus debitum ex parte operatur ex iustitia est, ac proinde est debitum actuum, seu aliquid erga alterum agendi, in quo ius sit id ab eo recipiendi, ex quo debitum, seu obligatio huic respondens inest: cuius omnino oppositum in iure ac debito ad iustitiam vindictarum requiritur contingit. Nam debitum passiuum solum, & recipiendi nimirum poenam, in delinquentem eam passiuo à legitima potestate est: ius autem eam infligendi actuum, ac in iudice solum, ac penes legitimam potestatem poenam infligendi est, non autem penes eum ut patet. Tercio non obseruatur ius strictum debito respondens, atque ad exercendam inter duos iustitiam strictam natura sua sufficiens, non inuenire in illud habente ius exercendi, eoque vtendi necessitatem: neque enim, qui ius pro centum verbi gratia, vel quouis alio recipiendis ab alio habet, debito, aut necessitati ea ab alio, vel per se, vel per publicam potestatem recuperandi est obnoxius; sed solum id pro debito agendi habet potestatem; alias qui debitum ab alio non repeteret, sed remitteret, contra strictum ius, ac proinde contra strictam ageret iustitiam: quod plerumque erroneum, ac plane hæreticum est.

Dixi autem natura sua ius hoc illud habenti tribuere recuperandi ab alio potestatem: quare in prima rerum diuisione, & antequam hominum conuictus in rem publicam, sub cuiusque iudice redigeretur, qui iure suo hoc ex motu res ad æqualitatem reducere viens ab alio recuperaret iustitiæ actum proprium haud dubio exerceret; at verò republica, ac eius iudicibus merito constitutis, nequis in sui satisfactione præ iustitia, & proprii commodi impote amore excederet, ne-

Christoph. de Origa, de Deo Pao. Tomus II.

us inde concius reipublicæ, siueque malo, frequentissime rixaretur iuris huius usus priuatis, quo ad ea, quæ auctoritate publica, & externo iudicio, & fora recuperari possunt interdictus est, totusque ad iudices deuolutus: quoad occultam verò eorum, quod alias vel absolute, vel circa graue suum damnum nequit, compensationem relictus: unde non solum licet, & citra iniustitiæ culpam (vt doctores concordant) sed honeste atque ex iustitiæ strictæ virtute poterit quis bona sibi debita recuperare à debitore: modo ex eius virtutis proprio motu nuper explicato recuperet. Quod, etsi Doctores communiter non expresserint, non negauerunt: à nemineque existimo negandum. De debito autem stricto ad iustitiæ virtutem necessario, si actuum iudicis, & potestatis per rempublicam, aut Principem constitutæ sit, ipsius usus, ubi se occasio det, necessarius debitorumque est, cum reipublicæ, tum personæ læsæ; quin iudex illum pro arbitrio possit omittre, nisi contra alteram saltem, quandoque contra vtramque iniuste se gerat; in aliquid occurrat, quo maiori reipublicæ bono poena alias debita vel temperetur, vel remittatur. De passiuo verò debito delinquentis, non ita stricta obligatio, & debitum patiendi poenam pro delicto est, quoad poenam personalem putare, ac non recompensatium damni alteri illati per delictum unde à graui supplicio, etiam post sententiam à iudice latam potest fuga se capere ad quam ius habet naturale: vt de damnatis ad Trirèmes Doctores omnes censent: immò Physica quantumuis inuoluntaria poenæ passionis physica delinquentis soluitur.

Denique iudicariam hanc Dei potestatem, & ius strictum iustitiæ vindictarum plures probant ex illo ad Rom. 12. *Mihi vindicta, & ego retribuam*: quod ex Deutron. 32. desumpsit Paulus, ubi hæc: *Mea est ultio & ego retribuam* infra: *sanguinem seruum suorum vinceretur, & vindictam retribuet in hostes eorum*: & Apocalyp. 19. *& vindicabit sanguinem seruum suorum de manibus eius*: nempe meretricis, quæ terram corripit: quæ, etsi id probantia rationi conclusionis mox subiicienda non officiant, tamen quia male intellecta officiant veritati, rigide interpretanda hic sunt & primo quidem si ex ea lege sua Deum se iudicem constituisse delinquentium iudicariamque obtinuisse in omnes potestatem, quam alias non haberet eis locis asseri intelligatur mala, & absurda interpretatio est: siquidem iudicariam supremam potestatem natura sua, nec aliunde, adhuc ex arbitraria sua lege, & voluntate habet: solum ergo ea loca, potestatis, & iustitiæ eius natura sua à Deo præhabita in sanctorum à malis afflictorum solamea tantum euagationem continent. Secundo cum ea verba sanctis in hac vita degentibus vindictæ de malis eos assilgentibus, & per iniuriam lædentibus reservationem Dei potestatis, & iudicio promulgent, si de satisfactione, & compensatione omni, etiam damni, cuiusvis illati à scelestis essent, ut sonant; neque iudices creati possent ea damna legitime, & ex iure læsis reficere; neque hi per illos intendere, & exigere absque culpa compensationem; ut patet: id quod plerumque falsum omnibus est.

Duorum igitur iudicium vindictæ de malis eorumque scelibus penes Deum solum esse eis locis euagationis. Poenæ ob illorum moralem turpitudinem in alia vita debite, cuius satisfacta etiam in hac vita per æquam damni compensationem parte læsa, sæpe debitum integrum perseuerat, & hoc vindictæ ius natura sua Dei vnius est, qui de se solus, & valoris demeriti culpa-rum notitiam exactam, iustumque subinde iudicium ferre atque exsequendi habet potestatem; tamen in extremo iudicio Apostolicos viros ad iudicium malorum, sit aduocaturus, & Angelos prauos carnifices poenarum sensus in scelestos alios executores. Alterius autem debiti temporalis adhuc eis verbis D. O. referuatur vindicta: nempe, quæ dignitati formali inimicitia scelesti in proximos responderet ultra scelestis sui meritum debitum, eam dignitatem, seu debitum formale vocabamus, ut à valore, & dignitate demeritiua, quam valoris dignitatem poenæ dicebamus, diuideremus controuersi, 2. de incarnat. ad naturalem nec

Ec solum

solum legale iustitiam Dei in æternitate pœnæ ob lethale valoris demeritum absolutè finiti ostendendam. Igitur inimicus eo quod se alterius inimicum constituit, factisque, vel aliter se illi talem ostendit, illius odio formaliter dignum, & qui omnibus eius beneficiis priuatur, malaque proportionaliter ab eo patitur. Huius autem odij, & satisfactionis animi, etiam temporalis, quorum dignus formaliter inimicus est vindictam, ultionemque Deus sibi eis locis referuat etiam, non damni illati temporalis compensationem; ne se invicem odiis, & hostilitatibus priuatis homines perdant, & proscindant, cum ob reipublicæ hominum bonum, tum, quia priuato dolore quisque in priuati inimici vindicta, & ultione excederet. Dixi priuati, nam publici reipublicæ hostis cuique non solum vindictam qualemcumque permittit, sed usque ad eius interuentionem præcipit. Deuter. 19. vers. 16. *delebis nomen eius sub celo; caue ne obliuiscaris*: id verba ipsa ultio, & vindicta, quæ damni illati compensatio non sunt, sed amaritudinis ac doloris animi satisfactio & consolatio satis significant, & vox etiam hostis. Deo autem, qui nec excedere, nec ignorantia nec passione animi in vindicta de inimicis sumenda potest, nec habet potestatem superiorem, ultio vindictæ de inimicis, quæ talibus, iure competit suo.

6. Hæc pro germana eorum locorum interpretatio: ne ex qua constat Deum in puniendis peccatoribus, siue ob debitum, & dignitatem formalem inimicorum eius, siue ob dignitatem demeritiuam debitumque valorum delictorum iudiciariam suam propriam legitimam potestatem exercere ad debiti pœnarum passui æqualitatem: atqui actus omnis punitionis ad iudiciaria legitimam potestatem, atque ad debitam pœnarum æqualitatem debito passui delinquentis proueniens, ex iustitia proprie, & strictæ iustitiæ, & punitiua, seu vindictiua proprie, siue ob dignitatem demeritiuam debitumque valorum delictorum iudiciariam suam propriam legitimam potestatem, ac subinde Deum proprie, & strictè iudicem nostrum, totiusque rationalis reipublicæ, & vniuersi, quod citra errorem fieri nequit, cum toties in scriptura talis dicatur. Quod autem potestas iudiciaria hæc debitum & obligationem actuum puniendi in Deo non habeat à legitima iudiciaria potestate, & iure stricto, & proprio puniendi illam non extrahit, ut videmus ex diuersitate debiti passui solum, quod ad hanc iustitiam requiritur: quod, etsi cum iure iudicis legitimi ad conuersionem dicatur: alit tunc se ex parte iudicis, & actuum proinde esse nequit, sed passuum solum, & ex parte delinquentis se tenens: quin etsi in iudicibus creatis, & ex electione reipublicæ, aut Principis hoc legitimum cum obligatione puniendi coniungatur: quatenus ab ea obligatione prouenit formaliter iustitia inter partes formaliter non exercetur; sed quatenus ex legitimo iure, & potestate iudicis est: etsi absque ea legitima eius potestate, quæ in iudice supponitur, aut concernitur obligatio ei adiuncta puniendi in illo non esset.

7. Non posse autem aliter hoc argumentum eludi constat quia nec, qui iustitiam propriam & strictam vindictiuiam denegant Deo, aliunde, quam ex defectu debiti actui necessarii, & essentialis legitimæ iudiciariæ potestatis ad iustitiæ punitiue exercitium proprium negant: quia seruari pœnarum à Deo infligendarum cum delictis, eorumque demeritis æqualitatem non inficiantur: seruarique saltem à Deo posse negare nequeunt, quod ad iustitiam punitiuiam ea ex parte propriam, & in actu primo in Deo admittendam est satis: sed contra strictam, & propriam Dei iustitiam à Deo exercitam, exercendamque in damnatos opponitur ex parte æqualitatis necessaria inter pœnam, & delictum vulgare illud apud Patres, & Theologos proloquium *Deus punit citra condignum*. Respondet etiam vulgo solet, ut supra de præmio Beatorum ultra condignum ea parte pœnæ, quæ à Deo infligitur, cum parte debiti delicti supplicium æquari, licet viceris pœnæ sit remissio, in qua iustitia punitiua non exercetur, sed misericordia: sed plenior est pleniorque ex nostris principiis solutio, (etsi præfatam non improbenus) debiti pœnarum, seu dignitatis

valoris demeritiuæ delicti nihil profus remitti damnatis, ut Apocalyp. 18. dicitur, *quantum gloriæ habet in deliciis suis tantum date illi tormenti*, &c. alit debiti dignitatis formalis inimicorum suorum inuenerat eas pœnas debitas remitti. Ex qua distinctione dignitatis, & debiti pœnarum inimicitia Dei, quæ æternum in damnatis persistit, pœnæ, quoad durationem infinitæ, & per æternitatem inæqualitatis eius per supplicij excessum fit etiam facile satis, iuxta dicta citato loco de incarnatione: ubi de formalis debito, & dignitate pœnæ sui æterni inimici infligendæ, alias plurimum ipse tota æternitate remitti exinde monstrauimus.

CERTAMEN III.

Ad distributiuiam, commutatiuiam, & legalem propriè sumptas secundum diuersas consideraciones vindictiua iustitia Dei spectat.

I. **H**is omnibus consentimus conclusionem prædictam adeo facilis probationis, ut sola ipsius explicatione probetur: etenim si pœna inflicta cum persona delinquentis ad æqualitatem delicti pœnam passui comparatur commutatiua iustitia est, ut diximus ad Aristoticam æqualitatem tanti supplicij pro tanto, nec maior nec minori valoroso, ac merito debito à Deo exerceri: siu verò cum damnatis, & punitis à Deo cunctis iniquorum omnium pœnis ad æqualitatem cum debitis cunctis inflictis proportionalitas, seu proportio commutatiua, & æqualitas seruatur proprie distributiua iustitiæ, secundum distributiue vniuersum sumptis in præmissis penique pro meritis distribuendis rationem: cum debito, & meritis malorum, iureque stricto Dei iustitiæ ab ipso infligantur. Quatenus verò in iustitiis delictis bonum commune reipublicæ rationalis, cui etiam, ut partes illius peccatores sunt, eam pœnam satisfactionem debent, iuxta in illos, ut tales rationis reipublicæ pœnes suam Principem Deum habet. Deo attendit gubernatricem, & prouidentialem exercet iustitiam, quam legalem dicere poteris: quatenus ex commune bonum, quod semper leges intendunt, iure stricto, & proprio sceleris meritis, & pœnarum delictorum punit quatenus autem legalis iustitia debetur à obligationem iudicis ad puniendum supponit, eorum ad illam, neque in malorum supplicij exerceri, nec à Deo esse usquam posse.

2. Pater inde quid demum de iustitiâ propria stricta, & speciali Dei vniuersum in hac dispositione sit dicendum: eam, nempe, non solum Deo concedi posse, sed debere: quatenus è suo conceptu debitum & ius alterius ad alterum vniuersum requirit abstrahendo à debito ad ius eius, qui illam erga alterum, & habet, & exercet. à passiuo etiam debito eius, erga quem exercetur: eoque omnes iustitiæ species quæ eiusmodi debitum actuum in eas exerceant requirunt, à Deo, ut pote ipsi indignas & impossibiles esse relegandas: ut contra hæc tenent asserentes ostendimus, solumque contendunt Patres contra affirmatiui Doctores, qui omnes debiti solutio ad actui rationem habentes de iustitiâ Dei vniuersam disputant; uti, & nos quæstion. 1. certam. de leg. li speciali, & quæstione secunda, & tertia de commutatiua & distributiua bonorum: ceterum, & iustitiæ strictam vniuersam, & tres totidem similes commutatiua & distributiua solum passiuam in eo, & eoque ab altero eiusque iure exerceantur, nos ingenuitate potius, quam ingenij acutitie inuicem, inuenimus, & fundamus species, non eas in Deo sunt. Dixi autem similes species, non easdem quia iuxta adinuentum hoc nostrum iustitiæ strictæ ac propriæ genus diuisione prima immutata in aliamque debitum actuum requirit & in aliam, quæ

Disput. II. Quæst. IV. Certam. II. 219

quæ passuum solum est, diuidenda. Deinde alterutra in commutativam distributionem, & legalem: quare et si voce omnino, & quoad seruandam aequalitatem vtraque earumque species conueniant, tamen debito in altera actiuo, in altera verò passiuo solum discordant, non eadem alterius species cum speciebus alterius sunt, sed solummodo similes, & his quidem præuenimus objectionem ab inconsequentiâ eorum quæ antecedentibus conclusionibus quærit. 1. & 2. & 3. negatiuis iustitiæ specialis legalis distributiæ, & commutatiuæ in Deo, illæ siquidem omnes de eis speciebus iustitiæ, quæ actiuum debitum exigit procedunt: data verò proxime de speciebus iustitiæ, quæ debitum solum passiuum requirunt.

3. Oppones contra proprietatem vindictiue iustitiæ S. Thom. 2. 2. quæstion. 80. art. 1. ad 1. dicentem iustitiam vindictiuam esse iustitiæ partem potestatiuam, non autem subiectiuam siue eius speciem illis verbis: *pertinet ad potestatem iustitiæ adiunctam*. Sed respondetur: truncata Doctoris cuiusque verba facile pro quavis sententia affari posse textus integer est; *vindicta quæ fit auctoritate publica potestatis secundum sententiam iudicis pertinet ad iustitiam commutatiuam*. An Deus sententiam in malos vindictæ seruans, & ferens Iudex supremus & suprema reipublicæ rationalis potestas non est? subdit statim; *sed vindicta quam quis facit proprio motu non tamen contra legem, vel quamvis à iudice reuocari potest ad virtutem iustitiæ adiunctam*. Opportunius, apparentiusque postrema hæc textus pars opponitur contra id, quo diximus in priuati occulta compensatione posse, si ex debito sine peragatur iustitiam iustitiam exerceri. Sed solutio ex dictis est prompta. Agit quippe sanctus Thomas de iustitiæ specie, quæ debitum actiuum in eo, à quo exercenda est requirit, vt in publicis iudicis potestate, non autem de iustitiâ, quæ de-

bito solum passiuo eius in quem exercenda est & huius stricto iure, et si non obligante ad iustitiæ exercitium satis habet, de quo S. Thom. ibi, ne meminit quidem.

4. Verbis primæ partis textus eundem videtur S. Th. iustitiæ vindictiue exercitium, quare & ipsam ad commutatiuam reuocare: sicut & qu. 108. art. 2. ad 1. illis verbis: *sicut recompensatio debiti legalis pertinet ad iustitiam commutatiuam: recompensatio autem debiti moralis, quod nascitur ex particulari beneficio pertinet ad virtutem gratiæ; ita etiam puniatio peccatorum, secundum quod pertinet ad publicam iustitiam est actus iustitiæ commutatiuæ*. Sed his non negat esse distributiuiam absolute, sed quatenus ad delictum vt eius compensatio est comparatur, vt nos etiam docuimus, quatenus verò ad plures proportionem delictorum in cuiusque penis seruata distributiuiam vt diximus iustitiam à Deo exerceri docet in 4. d. 46. q. 2. art. 2. ad 1. dicens: *vel dicendum (& melius) quod aequalitas ista proportionalitatis est: non aequalitatis, & attendenda est, non secundum comparationem pœnæ ad culpam, sed secundum comparationem duorum peccantium ad duas pœnas: & sic intelligenda sunt omnes auctoritates, quæ videntur aequalitatem culpæ & pœnæ demonstrare; & 2. 2. q. 61. art. 4. ad 1. ad distributiuiam etiam reducit vindictiuam vt Caleranus ibi §. vlt. exponit; sed hæc videntur commutatiuam toties à Sancto Thoma & à nobis hic in punitione, & vindicta assertam excludere. Verum cum melius dicit bonum in prima solutione (quod satis nobis esset) iuxta commutatiuam vindictæ de peccatis supponit. Secundo melius ait ad argumentum quod ibi versabat solutionem, non autem absolute, quod à ratione ex coniunctione trium specierum iustitiæ in maiorum supplicis discedum ex conclusionis probatione, & explicatione, est: atque in simili quæst. 3. certamine ultimo.*

